

עומק הדף

דף כה

תוכן

- א. אם חובת חלה תלויה בקדושת הארץ
- ב. יסוד הדין דרוב ישראל על ארצם לגבי חלה ולגבי יובל
- ג. הטעם דאין האב נאמן להעיד על בנו מדין ע"א נאמן באיסורים
- ד. יסוד הנאמנות של יכיר לגבי איסור והיתר

(א) אם חובת חלה תלויה בקדושת הארץ

- א. הגמ' מביאה מחלוקת בין רבנן לבין ר' הונא בריה דר' יהושע, דרבנן סוברים דאף למ"ד תרומה בזה"ז דרבנן [בארץ ישראל], מ"מ חלה דאורייתא, אולם ר"ה בריה דר"י סובר להיפוך, דאף למ"ד תרומה בזה"ז דאורייתא, מ"מ חלה דרבנן.
- ב. סברת רבנן מובא בגמ', דמצינו חיוב חלה דאורייתא אפילו באופן דליכא חיוב תרומה דאורייתא, דהא בי"ד שנים של כיבוש וחילוק בזמן יהושע עדיין לא נתחייבו בתרומה, ואעפ"כ נתחייבו בחלה, כדכתיב 'בבואכם אל הארץ', ללמדך שמיד שנכנסו לארץ נתחייבו בחלה.
- ג. הטורי אבן (מגילה י.) הקשה, דיש לחלק בין י"ד שנים של כיבוש וחילוק לזה"ז, דבזמן כיבוש וחילוק כבר נתקדשה הארץ, וכיון דחלה לא בעי כיבוש וחילוק ממילא חל חיוב חלה, משא"כ בזה"ז, כבר נתבטלה קדושת הארץ, דמבואר ביבמות (פא:) דהטעם למ"ד תרומה בזה"ז דרבנן הוא, דס"ל דקדושה שניה לא קידשה לעתיד לבא, וא"כ היאך חל חיוב חלה. [וע"ע בשו"ת בית הלוי (ח"ג סי' א ענף ד) שמביא קושיא זו בשם בנו הגר"ח זצ"ל].
- ד. הטורי אבן תירץ, דרש"י בסוגיין (ד"ה ולא נתחייבו) כתב טעם אחר למ"ד תרומה בזה"ז דרבנן, משום דתרומה תלויה בשמיטה, והטעם דשמיטה אינה נוהגת בזה"ז אינה משום דבטלה קדושת הארץ, אלא משום דתלויה ביובל כמ"ש ברש"י בגיטין (לו:), דבעינן רוב ישראל על ארצם. [ועי' בשאגת אריה (קונ' חדש סי' ג), שכתב לחדש עפי"ז, דאע"פ דקיי"ל תרומה בזה"ז דרבנן, מ"מ לא בטלה קדושת הארץ, וגם בזה"ז נוהג דין חדש].
- ה. אולם החזו"א (אהע"ז סי' קלה) כתב לתרץ בדרך חדש, דבאמת למ"ד תרומה בזה"ז דרבנן בטלה קדושת הארץ, אך אעפ"כ חובת חלה נוהגת, משום דחלה לא תליא כלל בקדושת הארץ, אלא רק בביאת רוב ישראל לארץ ישראל. נמצא, שנחלקו הטורי אבן והחזו"א אם חיוב חלה דאורייתא תלוי בקדושת הארץ, או רק בביאת רוב ישראל לארץ ישראל.

(ב) יסוד הדין דרוב ישראל על ארצם לגבי חלה ולגבי יובל

- א. הגמ' מביאה מחלוקת בין רבנן לבין ר' הונא בריה דר' יהושע, דרבנן סוברים דאף למ"ד תרומה בזה"ז דרבנן [בארץ ישראל], מ"מ חלה דאורייתא, אולם ר"ה בריה דר"י סובר להיפוך, דאף למ"ד תרומה בזה"ז דאורייתא, מ"מ חלה דרבנן.
- ב. טעמו של ר' הונא בריה דר' יהושע מבואר בגמ', משום דבעינן ביאת כל ישראל לארץ ישראל, כדכתיב 'בבואכם' ודרשינן 'בביאת כולכם אמרתי ולא בביאת מקצתכם'. וכתב החזו"א (אהע"ז סי' קלה), דזוהי גופא פלוגתת ר"ה בריה דר"י ורבנן, אם חובת חלה בעי ביאת כל ישראל או לא.
- ג. בחי' רבינו חיים הלוי (תרומות פ"א הכ"ו) כתב לדייק מלשון הגמ' בסוגיין, 'וכי אסקינהו עזרא לאו כולהו סלוק', דהא דס"ל לר"ה בריה דר"י דחלה בעי ביאת כל ישראל, דבר זה תלוי רק בביאת ישראל לא"י בזמן עזרא, אך כיון שבאותו זמן רק מקצתם באו, שוב לא מהני אם אח"כ רוב ישראל עלו לא"י, וכן להיפוך, אילו רוב ישראל באו בזמן עזרא, היה נוהג דין חלה מדאורייתא אפילו אם אח"כ אזלו רובם. [וכע"ז כתב החזו"א (שם)].
- ד. וביאר הגר"ח, דביאת כולכם אינו דין במצות חלה, דנוהגת רק כשרוב ישראל הם בא"י, אלא הוא תנאי בעיקר חלות קדושת הארץ, וכיבוש הארץ מקדש א"י רק אם נעשה ע"י רוב ישראל, והכל תלוי בשעת הכיבוש, דאם באותו זמן יש רוב ישראל, מיד חלה קדושה, ושוב לא בטלה אם אח"כ אזלו רובם, ואם באותו זמן ליכא רוב ישראל, לא חלה קדושה, ושוב לא מהני אם אח"כ באו רובם. [וע"ע בחי' הגר"ח בהל' שמיטה (פי"ב הט"ז)].
- ה. אך כתב, דיובל אינו כן, דהא דבעינן גבי יובל רוב ישראל על ארצם, משום דכתיב 'כל יושביה עליה', זהו דין במצות יובל, דנוהגת רק בזמן דאיכא רוב ישראל על ארצם, ולפיכך לגבי יובל הכל תלוי לפי הזמן, דבזמן שרוב ישראל הם על ארצם, נוהג דין יובל, אבל בזמן דליכא רוב ישראל על ארצם, לא נוהג דין יובל. [וע"ע בזה בקהילות יעקב (זרעים, סי' כו)].

ג) הטעם דאין האב נאמן להעיד על בנו מדין ע"א נאמן באיסורים

- א. הגמ' מביאה שיטת רבי, דאב נאמן להעיד על בנו שהוא כהן כדי להאכילו תרומה. ומבואר בגמ', דטעמו של רבי הוא משום שבידו של האב להאכיל לבנו תרומה בעצמו. ומבואר בגמ' עוד (ריש דף כו.) דנאמן גם במסיח לפי תומו, [ואפילו אם אין בידו להאכילו תרומה]. אך מבואר בגמ', דבלא סברות אלו אין להאמין את האב להעיד על בנו, משום שהוא קרוב אצל בנו.
- ב. הפני יהושע הקשה, אמאי אין האב נאמן להעיד על בנו, הא אפילו עד אחד הפסול לעדות נאמן באיסורים, כדמצינו דנאמנת אשה להעיד על עצמה לגבי טומאת נדה, אע"פ שפסולה לעדות משום קרוב וגם משום אשה, ומאי שנא תרומה משאר איסורים. [ועי' ברשב"א שכתב דלתרומה בעי עד כשר, וכ"כ בתוס' ר"ד לקמן (כח.), דעבד ואשה אינם נאמנים לגבי תרומה, אך לא ביארו טעם הדבר].
- ג. הפני יהושע תירץ (בתי' ב'), דתרומה נחשבת 'איסורא דאית ביה ממונא', כיון שיש כאן נידון של גזל משבט כהונה, ואע"פ דע"א נאמן גם לגבי איסורא דאית ביה ממונא, מ"מ קרוב ופסול עדות אינו נאמן בזה. ואמנם לא ביאר הסברא לחלק בזה בין ע"א כשר לע"א פסול.
- ד. בשו"ת ר' אליעזר גורדון (סי' כז) ביאר החילוק, דהיכא דאיכא דררא דממונא בעינן עד כשר, משום דעד פסול חשוד לשקר בעיני ממונ. אולם בשערי יושר (ש"ו פי"ד) השיג עליו, דהא דלא האמינה התורה פסולי עדות, אי"ז משום שהם חשודים על השקר, דהא אשה פסולה לעדות, אע"פ שאינה חשודה לשקר יותר מאיש, אלא דגזוה"כ היא דהם פסולים לעדות, ולמה אין להאמינם לגבי תרומה.
- ה. בקובץ הערות (סי' סה אות ב) כתב דרך חדש, דבאמת הפסול של קרוב נוהג גם בדין עד אחד נאמן באיסורים, והא דנאמן אשה להעיד על עצמה לגבי דיני נדה, אין זו עדות על עצמה, אלא היא עדות על חלות האיסור, אבל לגבי עדות האב לברר אם בנו הוא כהן או לא, שזהו עדות על עצמותו של הבן, קרוב אינו נאמן. [וכ"כ בקובץ שיעורים (אות כב)].

ד) יסוד הנאמנות של יכיר לגבי איסור והיתר

- א. הגמ' מביאה מברייתא, דרבי סובר דמי שבא ואמר 'בני זה וכהן הוא' נאמן להאכילו תרומה אבל לא להשיאו אשה, והקשה עליו ר' חייא, מאי שנא זה מזה, דאם יש להאמינו לגבי תרומה אמאי אין להאמינו לגבי יוחסין. [והשיב רבי, דלגבי תרומה יש להאמינו מטעם 'בידו', משא"כ לגבי יוחסין].
- ב. ברשב"א ביאר, דקושיית ר' חייא היא משום 'יכיר', שיש להאב נאמנות להעיד על בנו לגבי ירושה, וכוונתו, שאם סובר רבי דנאמן האב להכשיר בנו לגבי תרומה, והיינו מכח הנאמנות של יכיר, א"כ אמאי אין להאמינו גם לגבי יוחסין. ואמנם לא ביאר הרשב"א מה השיב רבי ע"ז. [ובעיקר הנידון, אם הנאמנות של יכיר נאמרה רק לגבי ירושה, או גם לגבי איסור והיתר, עי' בשערי יושר (ש"ו פי"ג)].
- ג. הקצות החשן (סי' רעז ס"ק ב) הביא ראיה מכאן, דהנאמנות של יכיר שייכת רק לגבי מי שכבר הוחזק כבנו, אבל אין האב נאמן להעיד על איש בשוק שזהו בנו, ובסוגיין איש זה שאומר האב שהוא בנו אינו מוחזק כבנו. אך הביא, שכבר נחלקו הראשונים בזה, ודעת הרמב"ם היא (הל' נחלות פ"ב הי"ד) דיכיר שייך גם במי שלא מוחזק כבנו, ונמצא דשיטת הרמב"ם צ"ע מסוגיין.
- ד. ותירץ הקצות, דיש לחלק בין להכשיר הבן לבין לפסול הבן, דלגבי לפסול הבן, האב נאמן משום יכיר, אבל לא לגבי להכשיר בנו, ולכך בסוגיין אין האב נאמן להכשיר בנו. והביא, שהחילוק הזה, בין להכשיר הבן לבין לפסול הבן, מבואר בתלמוד ירושלמי, והוא נכון גם לדעת האומרים דדין יכיר שייך רק במי שהוחזק כבנו, דמ"מ אינו נאמן להכשירו, אלא רק לפסולו.
- ה. בשיעורי הגר"ט (נדפס בספר דודאי משה, סי' ג) ביאר החילוק, דבאמת עיקר דין יכיר נאמר רק לגבי ירושה ולא לגבי איסור והיתר, אך מ"מ מזה שחידשה התורה שיש להאמין את האב על בנו לגבי ירושה, מוכח מזה שהתורה עשתה את האב כבעלים על בנו לגבי דיני נאמנות, וכיון שכן, כשם האב נאמן לאסור עצמו משום דין שויה אנפשיה חתיכא דאיסורא, ה"ה דנאמן לאסור גם בנו, אבל לגבי להכשיר את בנו אין לו שום נאמנות.

סוגיית הדף

דף נה

בענין המיגו של האב דאיבעיא אמר 'אין זה בני'

גמרא:

הרי שבא ואמר בני זה וכהן הוא נאמן להאכילו בתרומה ואינו נאמן להשיאו אשה דברי רבי אמר לו ר' חייא אם אתה מאמינו להאכילו בתרומה תאמינו להשיאו אשה כו' א"ל אני מאמינו להאכילו בתרומה שבידו להאכילו בתרומה וכו'

תמצית הסוגיא:

בסוגיין בסוגיין מובא שיטת רבי, לגבי אדם שאמר 'זה בני וכהן הוא', דרבי סובר שהוא נאמן לגבי להאכילו תרומה אבל לא לגבי יוחסין, ור' חייא הקשה לרבי, מאי שנא אכילת תרומה מיוחסין, והשיב רבי, שבידו של האב להאכילו תרומה, אבל אין בידו להשיאו אשה. והסברא של 'בידו' מבואר בתוס', שהוא כמו מיגו, שכיון שבידו להאכילו תרומה בעצמו בלי להעיד בפני ב"ד, לפיכך יש להאמינו גם כשמעיד עליו בפני ב"ד.

ובתוס' הקשו, אמאי אין האב נאמן להעיד על בנו שהוא כהן משום מיגו דהיה יכול לומר שאין זה בני, וא"כ היה נאמן לומר דאדם זה הוא כהן, שהרי ע"א נאמן להעיד על אדם שהוא כהן. ותירצו, משום שלדברי האב הוא בנו, וא"כ הוא קרובו, ואינו נאמן להעיד עליו, והביאו, שמצינו כעין סברא זו ביבמות 'לדברין עכו"ם אתה ואין עדות לעכו"ם'.

רעק"א הקשה קושיא גדולה על דברי התוס', דמה בכך שהוא קרוב, וכי משום שהוא קרוב אין להאמינו במיגו, והוסיף, דמה שהביאו התוס' ראייה לדבריהם מיבמות, לא דמי כלל, דהתם אין הנאמנות מדין מיגו אלא מדין עדות. וכתבו האחרונים כמה מהלכים ליישב קושיא זו.

והרמב"ן והריטב"א כתבו טעם אחר לבאר מדוע אין להאמין האב לגבי יוחסין משום מיגו דאיבעיא אמר אין זה בני.

תמצית מראי מקומות

קושיית התוס'

א. תוס' ד"ה הרי

ביארו סברת רבי, דסובר שמי שאמר בני זה וכהן הוא נאמן להאכילו בתרומה משום שבידו להאכילו תרומה, דהיינו שהוא מיגו, דנאמן לומר שהוא כהן וראוי לאכול תרומה משום מיגו דאיבעיא היה יכול ליתן לו תרומה.

והקשו, אמאי אינו נאמן גם לגבי יוחסין, משום מיגו דאיבעיא אמר שאינו בנו כלל, וא"כ היה נאמן להעיד עליו שהוא כהן. ותירצו, דאין להאמינו במיגו זה דאיבעיא אומר דאינו בנו, משום 'לדבריו קרוב הוא', והביאו, שמצינו כעין סברא זו בגמ' יבמות (מז.), שאין לאדם נאמנות לומר על עצמו ובנו דשניהם הם גויים, משום ש'לדבריו עכו"ם אתה ואין עדות לעכו"ם'.

ב. גמ' יבמות

מביאה מעשה בר' יהודה, שגר אחד בא לפניו ואמר שנתגייר שלא בפני ב"ד [וגירותו אינה כלום], וא"כ הוא ובנו הם גויים, ואמר ר"י, דנאמן לגבי עצמו אבל לא לגבי בנו, ומקשה הגמ', הא אדם נאמן להעיד על בנו מדין 'יכיר', ומתרצת, 'לדבריו עכו"ם אתה ואין עדות לעכו"ם'.

ג. רמב"ן ד"ה ואיכא

תירץ קושיית התוס' באופן אחר, שיש לחלק בין אכילת תרומה, דלזה מהני מיגו, לבין יוחסין, דלזה לא מהני מיגו.

וביאר החילוק, שלגבי יוחסין בעינן עדות, 'ואע"ג דאיכא האי מיגו פסול, דרחמנא פסליה', משא"כ לגבי תרומה, דלא בעינן עדות גמורה.

ד. ריטב"א ד"ה והרבה פנים

כתב כדברי הרמב"ן, והוסיף ביאור, דלגבי תרומה, שהאמינה בו תורה עד אחד, אין זו מדין עדות ממש, אלא מדין בירור, הלכך שייך ביה מיגו, משא"כ לגבי יוחסין דבעינן עדות.

והענין צ"ב, דמאי שנא דמהני מיגו לבירור ולא לעדות גמורה.

קושיית רעק"א

ה. חי' רעק"א ד"ה הרי שבא

הקשה על תירוץ התוס', דלכאור' סוגיין דהכא לא דמי כלל להא דאמרי' ביבמות 'לדבריו עכו"ם אתה', דהתם נאמנות האב היא מדין 'יכיר' שהיא עדות, ובזה מובן שפיר הסברא של 'לדבריו', שכיון שלדבריו הוא גוי, הרי אינו יכול להעיד. אבל בסוגיין שהנאמנות היא מטעם מיגו, מה בכך שלדבריו הוא קרוב, אטו קרוב אינו נאמן במיגו. וסיים, 'וצע"ג'.

ו. קובץ שיעורים ח"א סי' ג אות ד, ת, ט

ביאר דברי התוס' עפ"י יסודו הידוע, דדין מיגו אינו רק אנן סהדי שאומר אמת, אלא הוא 'כח הטענה', דהיינו שיש לו הכח של הטענה האחרת שבידו לטעון.

ועפ"י ביאר, דכאן לא שייך כח זה, שאע"פ שהיה יכול להטעות את ב"ד ולומר שאי"ז בנו, והיינו מקבלים עדותו, מ"מ כיון שבאמת הוא בנו וקרוב לו, נמצא שבאמת אין לו הכח להעיד על בנו.

וכתב, שכוונת התוס' היא להוכיח יסוד זה מהגמ' ביבמות, דמבואר משם דלא אמרי' מיגו שהיה יכול להטעות ב"ד להאמינו, עיי"ש היאך דבר זה מוכח מסוגיא דיבמות.

ז. שערי יושר שער ו פרק ט

כתב ג"כ לבאר דברי התוס' עפ"י היסוד דמיגו הוא 'כח הטענה', אך ביאר באופן אחר, דאי אפשר שיהיה לו עכשיו כח ע"י הטענה האחרת יותר מכפי מה שהיה כחו מעיקרא, וכיון שאם היה אומר שאינו בנו היה מוגבל לדיני עדות, כמו כן עכשיו הרי הוא מוגבל לדיני עדות, וכיון שהוא באמת קרוב הרי אין לו כח של עדות.

ח. תשובות ר' אליעזר מהגר"א גורדון, סי' כ

סוגיית הדף

נאמנות, אלא מחמת גזה"כ, אבל לגבי תרומה שא"צ עדות אלא בירור, מיגו מהני.

י. **שערי יושר** שער ו פרק ט

כתב עוד מהלך ברמב"ן עפ"י יסוד גדול בהלכות עדות, שבכל עדות נכלל ב' ענינים נפרדים: א. בירור האמת. ב. שיהיה הענין המתחדש אצל ב"ד יחול רק עפ"י ב' עדים. וכתב, שמיגו מועיל רק לגבי הענין הראשון אבל לא לגבי הענין השני, עיי"ש הטעם.

ועפ"י"ז ביאר, שלגבי יוחסין דבעינן עדות גמורה לא מהני מיגו, משא"כ לגבי תרומה דסגי בע"א, עדותן של העדים היא רק בתורת בירור האמת ולא בתורת עדות גמורה, ולזה מהני מיגו.

כתב מהלך שלישי בביאור דברי התוס', עפ"י מה שיסד בדיני מיגו, דלא אמרי' מיגו אלא בבעל דין עצמו או עדים, אבל מיגו של אדם אחר שאינו בעל דין לא אמרי'. [אך מיגו דבידו להאיכלו תרומה אמרי' גם באדם אחר].

וכוננת התוס', שכיון שלדבריו הוא קרוב, א"כ אינו יכול להיות עד, ונמצא שהוא אדם אחר שאינו לא בעל דבר ולא עד, ובכה"ג ליכא מיגו.

ביאור בדברי הרמב"ן

ט. **קובץ שיעורים** ב"ב אות קא, קכ

ביאר, דס"ל להרמב"ן, דמיגו מהני רק כדי לסלק חסרון נאמנות, ולכן לגבי יוחסין דבעינן עדות, מיגו לא מהני להאמין קרוב, דמה דלא מהמנינן ליה אינו מחמת חסרון

חלוצה הוא פי' מכיון שהוא בנו שוב אינו נאמן עליו, והיינו סבריה דרבי חייא דגמרא דידן ובני מערבא איפכא תנו, מ"מ ראייה היא לדברינו.

דף כ"ו ע"א. רשב"ג היינו ר' אליעזר הכי גריס רש"י ז"ל ופי' לה דה"ט דלא אמרין היינו ת"ק משום דת"ק אמרה אפי' היכא דאיכא למיחש לגומלין ור' יהודה אפי' ליכא למיחש לגומלין ורשב"ג היכא דליכא למיחש ור"א נמי היכא דליכא למיחש דאי לאו הכי היינו ת"ק, וה"ה דמצי למימר היינו ת"ק ונימא דרשב"ג אפי' היכא דאיכא למיחש לגומלין אמר דאי לא תימא הכי היינו ר"א כי היכי דאמרין השתא בדר' אליעזר, אלא משום דת"ק בהדיא אמרה אפי' היכא דאיכא למיחש לגומלין ואינהו בסתם קא תנו לה משמע דתרווייהו היכא דליכא למיחש לגומלין קאמרי. ור"ח ז"ל גריס היינו ת"ק ואיכא לפרושי נמי דר"א קרי ת"ק כלומר ת"ק ורשב"ג.

ואקשינן וכ"ת ערער דחד איכא בנייהו והאמר ר' יוחנן דברי הכל אין ערער פחות משנים. פי' מאי דברי הכל דברי כל באי עולם ודכותה במסכת חולין דברי הכל דלאו אתמר גבי פלוגתא, דהא דר' יוחנן גופיה לא אשכחן לה גבי פלוגתא, ואפשר דאמתני' קאי ואמר דכולהו מודו דאין ערער פחות מב' ובפלוגתא אחריתי פליגי, ובירושלמי נמי אית' על האי פלוגתא דמתני'.

ואמרין אלא בהא קא מפלגי מ"ס חיישין לזילותא דבי דינא, פרש"י ז"ל דכיון דאחתיניה תרי זימני תו לא מסקינן ליה, ולא דוקא דהתם בפרק חזקת הבתים מוכח דאפי' בחד זימנא לא מחתינן ליה גבי זה אומר של אבותי וגבי שנים אומרים מת ושנים אומרים לא מת ונשאת ואח"כ באו עדים הרי זו לא תצא ומפרש טעמא משום דחוששין לזילותא דבי דינא והכא נמי קול לאו עוררין הוא ולא אחתיניה לגמרי ולא אסקיניה אלא חד זימנא.

ותו כתב הרב ז"ל ואי קשיא הא תרי ותרי נינהו ובלאו זילותא היכי מסקינן ליה, ופריק ז"ל אוקי תרי לבהדי תרי ואוקי גברא אחזקתיה דכהן הוא דכבר אסקיניה על פי עד אחד, משמע מכלל דבריו דחזקת אבהתיה לאו חזקה היא לגבי ידידיה כיון דסהדי לא מסהדי אאבוה ואחזקתיה אלא עליה ידידיה הוא דמסהדי, וכן כתב גבי עובדא דינאי המלך בפרק האומר בקדושין. ולא אתחוררא לדידי האי סברא דכיון דההיא חזקה מחמת עדות של עדים באה הרי היא כעדות ואין כאן חזקה, אטו אי אתו בי תרי ואמרי פלוני כהן הוא ואסקיניה ואתו בי תרי אחריני ואמרי לאו כהן הוא דבן גרושה ובן חלוצה הוא נימא אוקי גברא בחזקת כהן, הא ודאי כיון דלא אתחזק אלא מפומייהו דהנך סהדי לאו חזקה היא, ובפרק חזקת הבתים אמרין זה אומר של אבותי וזה אומר של אבותי האי אייתי סהדי דאבהתיה ואכלה שני חזקה והאי אייתי סהדי דאכלה שני חזקה ואוקמה רב נחמן לארעא בחזקת אבהתא הדר אייתי אידך סהדי דאבהתיה ואמר רב נחמן אנן אחתינן ליה ואנן מסקינן ליה ולזילותא

ואלו בניה צריך להביא ראיה על האשה ועל הבנים אלמא איהו לא מהימן, ואמרין עלה בגמרא לא שנו אלא בקדשי גבול אבל ליוחסין לא אלמא מתני' בקדשי הגבול ואפי' הכי איהו לא מהימן דקרוב הוא אצל בנו, איכא מ"ד רבי תנא הוא ופליגי, ולי נראה דהתם כגון דידעינן בסהדי דבריה הוא הלכך לא מהימן דקרוב הוא אצל בנו והכא במאי עסקינן דלא ידיע לן דבריה הוא כדקתני בני זה וכהן הוא ומהימן מגו דאי בעי אמר כהן הוא סתם דמהימן דהא לא ידיע לן דבריה הוא, הדין היא סברא דרבי, ורבי חייא סבירא ליה כיון דמודה הוא דבריה הוא לא מהימן ואפי' במגו דאי בעי אמר לאו בריה הוא דרחמנא פסליה כדאמרין בעלמא אטו משה ואהרן משום דלא מהימני אלא דרחמנא פסלינהו, ורבי סבר הכא דומיא דהפה שאסר הוא הפה שהתיר הוא, ור' חייא סבר לא דמי דאלו התם אי נמי שתקה כשרה לכהונה אבל הכא כיון דאלו שתיק לאו בחזקת כהן קאי לא מהימן דליכא גבי עדות מגו בכי האי גוונא.

ואיכא למידק נמי ר' חייא מאי קשיא ליה אם אתה מאמינו להאכילו בתרומה האמינהו מי לא מודה רבי חייא בעד אחד דעלמא שנאמן להאכילו בתרומה ואינו נאמן להשיאו אשה כדאיתא לעיל כבריינתא, ואפילו רבי יהודה לא פליגי התם אלא היכא דאיכא למיחש לגומלין אבל היכא דליכא למיחש לגומלין לא. ואיכא לדחוקי ולמימר דרבי חייא בכל עד דעלמא נמי סבר שנאמן להשיאו אשה הילכך אי מהימן ליהמניה לכל מילי. וטעמא דרבי גופיה שכן בידו להאכילו בתרומה קשיא לן לפי' רש"י ז"ל דאע"ג דאיהו כהן הוא ומצי למיתן ליה אגן היכי יהבינן ליה ומחזקינן ליה בכהן, ותו איהו מצי למיתן ליה תרומה אלו אזיל למדינת הים אי נמי לכי מיית היכי אכיל בתרומה הא ליכא מגו.

הלכך נראה לי דה"ק ואינו נאמן להשיאו אשה אפי' שיצטרף עם אחר ושיאורו שניהם, ורבי חייא השיב כשם שאין אתה מאמינו להצטרף עם אחר אע"ג דאיכא מגו כך לא תאמינו להיות כעד אחד להאכילו בתרומה וא"ל רבי אינו דומה שאני מאמינו להאכילו בתרומה שכן בידו להאכילו בתרומה דאי בעי הוה אמר כהן הוא ואינו בנו והיה אוכל על פיו לברו ואין זו עדות גמורה, ואין בידו להשיאו אשה דאי נמי אמר הכי אינו נאמן להשיאו אשה אלא אם מצטרף עמו אחר וכיון דעדות בעינן אע"ג דאיכא האי מגו פסול דרחמנא פסליה, ועוד דבהדי עדים אחרים ליכא מגו דלא מצי למימר לאו בני הוא דעבידא מילתא לאיגלווי. ומן הירושלמי למדתיה דגרסינן התם חד בר נש אתא לקמיה דרבי אמר ליה בני הוא זה וכהן הוא א"ל בנך הוא אלא שאינו כהן א"ל רבי חייא רובה וכו' א"ל אבא כן אמר ליה אם מאמינו את שהוא בנו האמינהו שהוא כהן אם אי את מאמינו שהוא כהן אל תאמינו שהוא בנו ויעשה כהרחק עדות ויהא נאמן עליו, פי' כיון שאין לך עדים שהוא בנו יעשה כמי שהוא רחוק דהא אי בעי אמר רחוק אני ויהא נאמן עליו והיינו סבריה דרבי (יצחק) בגמ', א"ל בנו הוא אלא שאני אומר בן גרושה ובן

סוגיית הדף

ש

רימב"א

דף כו ע"א

כתובות

ליה דומיא דתרומה, שכשם שאין מעלין מתרומה ליוחסין כך אין מעלין בזה, ובנשיאות כפים הוא דאפליגו, אבל בהא כולי עלמא מודו:

דתניא הרי שבא ואמר בני זה וכהן הוא נאמן להאכילו בתרומה ואינו נאמן להשיאו אשה. פירש רש"י ז"ל להשיאו אשה שמא ממזר הוא או נתין הוא. ולא נהירא, שכל ישראל בחזקת כשרים הם לענין פסולי קהל. אלא הנכון כדפירש ר"ת ז"ל דלענין יוחסין קאמר ולהשיאו אשה בבדיקה וכדכתיבנא לעיל (כ"ד ע"א ד"ה ואינו נאמן):

אמר לו רבי חייא אם אתה מאמינו להאכילו בתרומה וכו' עד שכן בידו להאכילו בתרומה. פירש רש"י ז"ל שהרי יש בידו ליתן לו תרומה, והקשו עליו שהרי אין בידו לחלוק לו תרומה בבית הגרנות ועכשיו מחלקין לו ומפקיעין לשאר הכהנים. ועוד הניחא בעודו עמו, אבל אם מת הוא או הולך למדינת הים מאי איכא למימר ומאי מגו איכא. ויש דוחין בזה דכיון דהוחזק עכשיו בעוד שזה נאמן עליו במגו, הוחזק לעולם. ומיהו אכתי קשיא אידך. ואשמעתין נמי קשה לן טובא, האידך אמר לו רבי חייא לרבי אם אתה מאמינו להאכילו בתרומה האמינו להשיאו אשה וכי לא היה יודע רבי חייא דלתרומה סגי בחד וליוחסין בעינן תרי. וכי תימא דרבי חייא כרבי יהודה (לעיל כ"ד ע"ב) סבירא ליה דמעלין מתרומה ליוחסין, הא ליתא דהיכי שביק רבנן ואמר כרבי יהודה. ועוד דאי כרבי יהודה ורבנן פליגי איהו ורבי הו"ל לפרושי. ועוד דבדסמוך מוכח דמשום קורבא הוא דפסיל ליה רבי חייא, דפרכינן ורבי חייא מאי שנא אב דלא [ד]אב קרוב וכו', דאלמא בעד אחד בעלמא מודה רבי חייא דסגי לתרומה, והדרא קושיא לדוכתא. ויש מתרצים בזה דרבי חייא הכי אמר ליה, כיון שאתה מאמינו אף על פי שהוא קרוב, אין אתה בא בזה מדין עדות אלא משום דסבירא לך דרחמנא הימניה דכתיב יכיר יכירו לאחריים (ב"ב קכ"ז ע"ב ע"ש), וכשם שנאמן לומר שהוא ממזר כך נאמן לומר שהוא כהן, ואם כן אף להשיאו אשה יש לך להאמינו מטעם זה, ואהדר ליה רבי דמשום מגו הוא דמהימניה מתוך שבידו להאכילו בתרומה.

תו קשיא לן אשמעתין מהא דתניא בפרק עשרה יוחסין (קידושין ע"ט ע"ב) אשה נשאתי במדינת הים ואלו הן בניה אין צריך להביא ראיה על הבנים ואוקימנא בכרוכין אחריה, ואמרינן עלה אמר ריש לקיש לא שנו אלא בקדשי הגבול אבל ליוחסין לא, וש"מ דאפילו להאכילו בתרומה צריך להביא ראיה על האשה וגם על הבנים כשאין כרוכין אחריה. ויש דוחין דריש לקיש כרבי חייא סבירא ליה, והא דאמר רבי יוחנן התם אפילו ליוחסין, הכי קאמר דבכרוכין מהני אפילו ליוחסין, דאילו לתרומה אף כשאין כרוכין הוא נאמן, וסבר ליה רבי יוחנן כרבי. ויש דוחין עוד דההיא ודאי פליגי אדרבי, ומיהו רבי תנא הוא ופליגי.

והרבה פנים אחרים נאמרו בתירוצי קושיא זו, אבל הנכון מה שפירש רבינו הגדול הרמב"ן ז"ל בשמועתינו ליישב כל מה

שהקשינו, דסוגיין דהכא כשלא נודע לנו עד עכשיו שהיה [נ"א: שהוא] בנו וכדקתני בני זה וכהן הוא, ואילו רצה היה שותק מלומר שהוא בנו והיה אומר כהן הוא ומעלין אותו לתרומה, הילכך כשאומר בני זה וכהן הוא יש להאמינו כי הפה שאסר הוא הפה שהתיר, ועל זה אמר רבי נאמן הוא לבדו להאכילו בתרומה, ואינו נאמן ליוחסין אפילו כשיש אחר מן השוק להצטרף עמו. ואמר לו רבי חייא אם אתה מאמינו להאכילו בתרומה לבדו, למה אין אתה מאמינו ליוחסין? [בצירוף]. ואמר לו רבי אני מאמינו להאכילו בתרומה מפני שבידו להאכילו בתרומה ושיחלקו לו בגוון אילו לא אמר שהוא בנו, ואינו מאמינו ליוחסין לפי שאין בידו להשיאו אשה לבדו. כלומר דלענין יוחסין כיון דבעינן שני עדים אלמא עדות גמורה בעינן, ואין תורת עדות משום מגו, וכדאמרינן בבבא בתרא (קנ"ט ע"א) אטו משה ואהרן משום דלא מהימני אלא גזירת הכתוב, הלכך אף בצירוף אחר עמו אינו נאמן אע"ג דאיכא האי מגו, דרחמנא פסליה, אבל לענין תרומה שהאמינה בו תורה עד אחד, אין זו מדין עדות ממש אלא מדין בירור, וכשם שהאמינו בו מסיח לפי תומו, הלכך שייך ביה מגו. והשתא לא קשיא סוגיא דפרק עשרה יוחסין דהתם קודם לכן היו מוחזקים בו שהם בניו ואין לו מגו, וכדקתני זו היא האשה ואלו בניה, ואילו בני הם לא קתני דהא מקמי הכי יודעין שהם בניו, ולפיכך אינו נאמן עליהם וצריך להביא ראיה עליהם אחר שלא נולדו בכאן ולא הוחזקו בכשרות אצלנו, שאילו במי שנושא אשה כאן ואין עליה קול שהיא גרושה או חלוצה לית לן למיחש למידי.

ויש ראיה לפירוש זה בירושלמי (כאן ה"ז), דגרסינן התם חד בר נש אתא לגבי רבי, אמר ליה בני הוא זה וכהן הוא, אמר ליה בנך הוא אלא שאינו כהן, אמר ליה רבי חייא? [רובה] אם מאמינו את שהוא בנו האמינו שהוא כהן, [אמר ר' אבין] כך אמר ליה אם מאמינו אתה שהוא בנו תאמינו שהוא כהן] אם אין אתה מאמינו שהוא כהן אל תאמינו שהוא בנו ויעשה כהרחק עדות ויהא נאמן עליו, כלומר נאמין את האב משום מגו דהא אי בעי אמר רחוק אני ויהא נאמן, אמר ליה בנו הוא אלא שהוא בן גרושה או חלוצה, כלומר כיון שאמר שהוא בנו שוב אינו נאמן עליו במגו. וזה מוכיח כפירוש זה, אלא שביירושלמי הפכו הסברות דברי רבי דגמרינן לרבי חייא ודברי רבי חייא לרבי:

דף כו ע"א

והטבילוני. פירש רש"י ז"ל מפני שסתם תינוקות מטפחין באשפות ושרצים מצויין שם. פירוש [זה] נפקא ליה לרבינו ז"ל מהא דאמרינן (טהרות פ"ג מ"ח) גבי תינוק שנמצא בצד העיסה ובצק בידו רבי [מאיר] מטהר וחכמים מטמאין שדרך התינוק לטפח ופירש רבינו ז"ל עליה במסכת נדה (י"ח ע"ב) בחולין (פ"ו ע"א) ובקידושין (פ' ע"א), שדרך תינוקות לטפח בשרצים. וכבר דחו פירושו שם בתוס' דהתם שדרכו לטפח

חדושי

כתובות

רעק"א

פמ

צבא אחת בכל מקום הוי ע"א בהכחשה ולא אמרין דזה שהאמינה התורה הוי כשנים ל"ל דשצויה הקילו עיי"ש ולדברי תוס' לעיל (דף כב ע"ב ד"ה א"ה) דנמילי דאורייתא הדין כן בכ"מ דאף צבאו צב"א הוא כשנים ורק צב"א אומר מה בעלי דלא מהימן אלא מדרבנן צב"א לא הוי כ"י אלא צבאו זה אחר זה אבל לא צב"א, וא"כ ממילא שצויה דעדיף יותר מדאורייתא ל"ל לנאמנותו אלא דרבנן אסרוה לשצויה מכיון דהם האמינוהו לע"א בודאי כמו כהנינו וכו' ופ"ה כמו בהימנותיה במילי דאורייתא מש"ה אף צבאו צב"א הוי כ"י, א"כ מרישא דרישא לא נשמע זה דרך כיון דהיא אמרה תחלה וחברתי עבודה היא כ"י מש"ה כשאח"כ אפי"ן העד ואמר חברתך עמאה א"י אבל צבאי וחברתי עמאה דכשנא העד המפי"ן כבר הוא מוכחש מהרש"ן סו"א דלא הוי כ"י מש"ה הפרכא רק מסיפא דרישא דאני עבודה וחברתי עמאה דא"י על חברתה הרי דאף דהיא אמרה תחלה חברתי עמאה א"י נגד העד המפי"ן אח"כ.

והנה מאי דמקשה דחתיכה דאיסורה מרישא שמעינן יש להקשות עליו דהא י"ל דדוקא צרישא דהעד המפי"ן אומר את עבודה כיון דתוך כ"י דאמר וחברתך עמאה ועל עדות זו אנו דנין דהיא שאמרה חברתי עבודה הוא כשנים ומחזיקין לעדות המפי"ן צב"א לשקר מש"ה גם עדותו דאח עבודה צב"א כהיה דצב"ק דכחזמו על הטעניה צב"א גם עדות גניבה כיון דתכ"ד העידו על הטעניה והחזמו עליה, ומש"ה נאמנת על טעמה כיון דהעד נפסל אבל מלישנא דאני וחברתי עמאה והעד אומר את וחברתך עבודה דלא נפסל העד בעדותו על חברתה ס"ד דנאמן גם לגבי דידה וי"ל דדוקא החס דמעידן שהעידו על הטעניה נפסלו לכל עדות צב"א צב"א אמרין דאף דמקודם העידו שנגז מ"מ כיון דעדות ענינה הוא תוך כדי דבור הכל חד וכאילו העידו עבד וגזב אבל אלו לא נפסלו להעיד אח"כ הוי מתקיימת עדות גניבה וכדאמרין החס דאם מכאן ולהבא נפסל עדות גניבה קיימת, ולהכי צב"א דהעד המפי"ן אף דנין דעדות שלה וחברתי עבודה הוי כחרי היינו לענין כך מלחא הימניה רבנן כ"י חרי אבל לא שיפסול העדות המפי"ן לשאר עדות. וכן נראה אף בעד סוטה דמדאורייתא הוא כחרי וע"א אומר לא נעמאת הוי כחד בצמקו חרתי והיינו ג"כ לאותו עדות אבל מ"מ העד דאומר לא נעמאת לא נפסל לשאר עדות ולא הוי כהכחשה על פי שנים ואם כן עדות המפי"ן צב"א שאומר את עבודה לא צב"א אס לא מדין שוויה אנפשה חד"א.

בפשוטו י"ל למ"ש הר"ן בסוגיון אף דצבאו צב"א הוי ע"א בהכחשה וי"א דהוי כשני ל"ל שצויה הקילו ואם כן מרישא דרישא לא נשמע זה רק כיון דהיא אמרה תחלה וחברתי עבודה היא כשני מש"ה כשאח"כ אפי"ן העד ואמר חברתך עמאה א"י, אבל צבאי וחברתי עמאה דכשנא עד המפי"ן כבר הוא מוכחש ממנה וי"ל דלא הוי כשני, מש"ה הפירכא רק מסיפא דרישא דאני עבודה וחברתי עמאה דא"י על חברתה, הרי אף דהיא אמרה תחלה חברתי עמאה א"י נגד העד דאפי"ן אח"כ.

דף כ"ד ע"א דרי יהודה אדריי קשיא דרבנן אדרבנן לא קשיא. קשה לי מאי רומיח הא שני ושני [אלאכ"ה וכן הקשה הפ"י] דהכא דע"א נאמן בעדותו בעלמא לא משוי חשש דגומלין לריעותא לבעל עדותו משא"כ החס דנעלמותו אינו נאמן כיון דהוא ע"ה וחשוד על המשערות אלא דבאנו להוכיח דבקושטא מעיד מדאמר שלי אינו מחוקן צב"א אמרין דאין זה הוכחה דלמא אמר כן משום גומלין והדרא לדינא דע"א א"י. ואולי דמ"מ הוי כסברות הפוכות דריי חייש הכא אחר יוחר לגומלין ורבנן חיישי החס יוחר, ומדוקדק לי שנא דריי אדריי קשיא היינו דמכח זה דרבנן אדרבנן קשיא ואחי שפיר צמא דמשנינן דעמאה דריי משום דמעלין מתרומה ליוחסין היינו דממילא מיושב רומיח דרבנן ד"ל כנ"ל. **תד"ה** וכן צ' אנשים משמע דלא פליג ר"י, ק"ל הא י"ל דמש"ה לא תני פלוגתייהו גבי שצוי דהא ר"י ס"ל דשצוי מותרת לכהן כדס"ל לקמן ל"ה ע"ב לר' יוחנן אליבא דר"י, ולרבה שם י"ל

דס"ל כ"י צ' דמעלי מתרומה ליוחסין קמפילגי ולא ס"ל לר"י כלל גומלין.

בא"ד ומיכו למאי דמוקי פלוגתייהו, תמוה לי דמה הוסיפו צב"א דעדין תיקשי דהא משמע מחני דשצויה דהוא לכ"ע והכא גבי כהן קחני [פלוגתי] דרי"א דס"ל מעלי ע"פ ע"א מוכח דס"ל דלא מעלין מתרומה ליוחסין ואש"פ כן ס' דמעדיף זה ע"ז ומוכח דס"ל גומלין ומוכח ע"כ דשצוי קל מתרומה, ולע"ג.

בא"ד אבל למאי דמוקי פלוגתייהו משום גומלין קשה, ק"ל הא י"ל דהך חוקימתא אלא לר"י לקמן ל"ו ע"ב דריי ור' דוסא אמרו דבר א', ולר"י שצוי מותרת, ולא הוי"מ למפלג על צ' נשים ששצבו ולע"ג.

בא"ד וי"ל דבתרומה דרבנן דוקא הוא דמתכשר מסיח לפ"ת. תמיכה דא"כ דמוכח דעכ"פ תרומה דרבנן קול משצוי עדיין יקשה הא שצויה קטן נאמן אף צב"א מסיח לפי חומו כדקתני לקמן (דף כז ע"ב) צברייתא זו עדות איש ואשה תיטוק ותינוקת ומוקי ליה שם צליכא מסל"ת, ואלו בתרומה דרבנן אין קטן נאמן צאין מסל"ת דהא חתן צמתניתין (דף כח) ואלו נאמנים להעיד צבולין כ"י להאכיל בתרומה ומוקמי שם בתרומה דרבנן הרי דנאמן רק להעיד צבולין מה שראה צקטנו אבל בעודו קטן אינו מעיד, ולע"ג.

ע"ב תד"ה אמנה, וי"ל דהיכא דהוחזקי שני יוסף צ"ש ודאי אכילי מלחא קמסהדי. קשה לי צב"א לא כחצו כהן לא יהיה סימן שזה יוסף כן שמעון הוא הלוה דלמא אידך יוסף כן שמעון הוא הלוה והא דלא כחצוה לסימן אוחו כהן משום דנאמח אין יודעים צב"א צב"א כ"כ שהוא כהן להעלותו ליוחסין.

תד"ה חד אמר מעלין וא"ת אמאי לא חשיב ס"ת שקרא צתוקת כהן כדלקמן. לא זכיתי להבין איך מצויר זה לקמן (דף כז ע"ב) הא י"ל דלקמן העלוה לכהונה היינו לתרומה וס"ל דאין מעלין מתרומה ליוחסין אבל ליוחסין י"ל דאין מעלין מס"ת.

דף כ"ה ע"א קחני מיכה נשיאת כפים והא דומיא דאכילת חלה קחני. קשה לי למה צריך למידק מדומיא צב"א ה' יפרוך כיון דאמרת דמאכילת חלה מעלין ליוחסין, איך אפשר דנשיאת כפים הוא לתרומה ולא ליוחסין, הא כיון דמאכילין אוחו בתרומה הדר יהיו מעלין אוחו ליוחסין.

ע"ב הרי שצ' ואמר בני זה וכהן הוא וכי ואינו נאמן להשיאו אשה. ואף דמשמע דמיירי דלא ידענו דהי בנו מדקאמר בני זה א"כ יבא נאמן צמנו דאיצטע אמר אינו בני דהייב נאמן להשיאו, י"ל דאין זה מגו דאינו רואה להפסידו מירושחו צנכסס שנפלו לו כשהוא גוסס דלא שייך צבו או צבי ליחצ"י ליה צמתנה. וצתוקת תיראו דמש"ה לא מהימן צמנו לדבריו קרוב הוא, וכמו דאמרין צבתולין, לדברך נכרי אחו ואין עדות לעכו"ם, ובעניי איני מצין, והתם מדין עדות צאנו להאמינו מדין יכיר שפיר אמרין לדברך וכי אבל הכא דמעטס מגו צאנו להאמינו, מה צכך דהוא קרוב, אטו קרוב אינו נאמן צמנו, ולע"ג.

דף כ"ז ע"ב ואחי צי חרי ואמרי דצן גרושה. ק' לי דמ"מ צב"א אחאי צריך ערעור חרי הא אף צב"א צב"א מועיל לסלק העד המכשיר דהוי ע"א בהכחשה לא מצעי לדעת רש"ל דצאיסור ל"א דכ"מ שהאמינה תורה ע"א הוא כ"י אלא אפי"ן לאיך שיטות הא העד המכשיר לא הי נאמנות חתרי דהא הקול דעדיף מיני הכחשו ואינו נאמן אלא כיון דמסייע ל"י החזקה כמ"ש תוס' וא"כ לא הי נאמנות מדין עדות צירור רק לגרע הקול וממילא נתקיים החזקה וא"כ עתה דבא ע"א הפוסל ממילא הוי ע"א בהכחשה וממילא פסול ע"י הקול ולע"ג.

שם ורשב"ג סבר אין אחתינן ליה ואין מסקינן ליה. אף דחרי וחרי הוי ספי"קא דרבנן ולא מוקמינן אחזקה, הכא בתרומה דרבנן הקילו כ"כ צתוקת. וקשה לי הא מחני ע"כ בתרומה דאורייתא מיירי מדקתני ר"י אומר אין מעלין לכהונה עפ"י עד אחד, ואמרין לעיל דעמיה משום דמעלין מתרומה ליוחסין, וזהו ע"כ מתרומה

סוגיית הדף

קו בץ

סימן ג

שיעורים

ז

(ו) והנה טעמו דמ"ד תרי ותרי ספיק' דאורייתא הוא דבתורת הדבר מוכרח להשאר בספק דא"א להיות ודאי נגד שני עדים וא"א להכריע ביניהן בשום אופן אבל מ"מ שפיר י"ל הך כללא דאין ספק מוציא מידי ודאי דסוף סוף כשאנו באין לפוסלו מספק הרי י"ל אל תפסלנו מספק כיון דעד עכשיו היה בחזקת ודאי כשר וכן בספק קידושין או ספק גירושין ע"י תר"ת אף שאין הדבר נעשה כודאי מפני החזקה כיון שהוא נגד עדים מ"מ שפיר י"ל אין ספק מוציא מידי ודאי כל היכא דליכא חזקה המנגדת אבל במקום שיש אחר"כ חזקה המנגדת לא מהני הך טעמא לחוד כיון דאינו נעשה ודאי בספיקא דתו"ת.

(ז) ולפי"ז י"ל כן גם באלמנת עיסה דנהי נמי דאין לומר שתהא ודאי כשרה ע"י חזקתה כיון דאין הספק בה מצד עצמה אלא מכח הבוועל העומד בספיקו ואלמנה כבוועל כדאמרינן עיסה כתינוק מ"מ נוכל לומר אין ספק מוציא מידי ודאי ואין לפוסלה מספק דהבוועל אינו אלא ספק פסול ושאינו גבי תינוק שהוא מצד עצמו ודאי טמא משום הרוב כיון דאין בו חזקה כנגד הרוב וחזקת העיסה לא מהניא להתינוק וכשאנו אומרים עיסה כתינוק העיסה ג"כ ודאי טמאה כהתינוק אבל הכא אפילו נאמר אלמנה כבוועל אינה אלא ספק ואל תפסלנה מספק דאין ספק מוציא מידי ודאי.

(ח) וכל זה לא מהני אלא לגבי האלמנה עצמה דעד עכשיו היתה ודאי כשרה ואין לפוסלה מספק אבל הבת הרי נולדה בספק ומעולם לא היתה ודאי כשרה אלא דאילו היתה האם ודאי כשרה אז אמרינן הודאי מכריע את הספק אבל כיון דהאם בעצמה ג"כ אינה ודאי דאלמנה כבוועל רק דבאם אמרינן אין ספק מוציא מידי ודאי ובהבת אין שייך לומר כן כנ"ל.

סימן ג

[בענין מיגו ופלגינן דיבורא]

(א) כתובות דף כ"ה תוד"ה הרי שאמר בני זה וכהן הוא. וא"ת יהא נאמן לכו"ע במגו וכו' וי"ל דאע"ג דאיכא מגו לא מהימן דלדבריו קרוב הוא

כדאמרינן בפרק החולץ לדברך נכרי אתה וכו' עיי"ש דבריהם תמוהין דמה בכך שהוא קרוב הא גם בע"ד בעצמו נאמן במיגו והתם פ' החולץ א"א להאמינו מגוה"כ דיכיר דבנכרי ליכא הך גוה"כ. וכבר תמה על דבריהם הגרע"א בחידושו וגם סוף דבריהם לחלק בין מגו לבידו להאכילו בתרומה צריך ביאור.

(ב) ועיין לעיל די"ט תוד"ה מודה בשטר שכתבו וא"ת ומ"ט לא מהימן במגו דאי בעי אמר מזויף וכו' ופירש הקונטרס דטעמא משום דד"ת אין צריך קיום אלא מדרבנן דוקא כי טעין מזויף אבל בשאר טענות לא הצריכוהו קיום ע"כ ולכאורה אינו מובן דמה טעם יש בזה דסוף סוף איכא מגו כיון דיכול לטעון מזויף עכ"פ מדרבנן.

(ג) ובר"ן פ' האומר ואכתי קשיא להימניה בשבויה מגו דאי בעי אמר קידשתיה וגירשתיה דמהימן ופסיל לה מכהונה י"ל דמגו לחצי טענה לא אמרינן וכו' ואחרים תרצו דכיון שהאימנה תורה לאב חידוש הוא וכו' דינו שנאמינו באותה טענה עצמה אבל אין אומרים מגו מחמתו דאין לך בו אלא חידושו עכ"ל וג"ז צריך ביאור דמה בכך דהוי חידוש מ"מ איכא למימר מה לו לשקר.

(ד) ונראה בביאור שני התירוצים שבר"ן דדין מגו יש לפרשו בשני אופנים: (א) דהוא אגן סהדי שאומר אמת דמ"ל לשקר דהיה יכול לטעון טענה טובה מזו ולפי הטעם הזה כתב הר"ן דהכא דהוי מגו לחצי טענה אין כאן הוכחה שטענתו אמת וע"כ לא מהימן כלל. (ב) י"ל דאינו מטעם אגן סהדי אלא שהוא דין נאמנות דבכח הנאמנות שיש לו לטעון טענה אחרת נאמן גם על טענה זאת שהוא טוען וע"כ לא איכפת לך מה שהוא לחצי טענה דמ"מ יש לו כת נאמנות על חצי הטענה ולזה תירץ דכיון דחידושו הוא אין לך בו אלא חידושו ולא מהימן אלא בטענה זו עצמה ולא בטענה אחרת מחמתה.

(ה) וזהו ג"כ כונת רש"י דחכמים לא אצרוכהו קיום אלא בטענת מזויף ולא בטענה אחרת וכסברת הר"ן הנ"ל דאין לך בו אלא חידושו. (ו) במל"מ פ"ג מהל' יבום באומר זה בני דנאמן לפטור את אשתו מחליצה במיגו דבידו לגרשה הביא מחלוקת הרמב"ן והריא"ז אם מותרת לכהן דהריא"ז סובר דאסורה לכהן דכח

(י) בשילהי יבמות אמר שמואל לא שנו אלא שנתכוין עכ"ם להתיר אבל נתכוין להעיד נאמן כגון בא לב"ד ואמר פלוני מת השיאו את אשתו זהו נתכוין להתיר ואינו נאמן. אבל בא לב"ד ואמר איש פלוני מת זהו נתכוין להעיד ונאמן. והקשה אחד מבני החבורה דליהמניה כשאמר פלוני מת השיאו את אשתו במגו דאי בעי אמר מת סתם ולפי הנ"ל ניתא דגם באומר מת סתם אילו יבא אליהו ויאמר שכונתו להתיר לא היה נאמן רק דאנן לא מחזקינן לו שכונתו להתיר באומר מת סתם אבל כיון דעכשיו אומר השיאו את אשתו וחזינן דכונתו להתיר וכה"ג היכא שבלבו להתיר אין ראוי להאמינו גם באומר מת סתם אלא שהי' יכול להטעותנו שלא נדע מה שבלבו ולא שייך ליתן לו כח הנאמנות של הטענה האחרת כנ"ל ובוזה מובן היטב החילוק שבסוף דבריהם דהיכא דבידו להאכילו בתרומה נאמן גם אם הוא קרוב עיי"ש.

(יא) ובפ' ח"ה ההוא גברא דא"ל לחבריה מאי בעית בהאי ארעא א"ל מינך זבינתה והא שטרא א"ל שטרא זייפא הוא גחין לחיש ליה לרבה אין שטרא זייפא הוא מיהו שטרא מעליא הו"ל ואירכס אמר רבה מ"ל לשקר אי בעי אמר שטרא מעליא הוא א"ל רב יוסף אמאי קסמכת אהאי שטרא האי שטרא חספא בעלמא הוא ע"כ ועיי"ש ברשב"ם פי' דברי רב יוסף וכבר כ' עליו הרמב"ן בחידושי שאין דבריו מובנים וכן תמה עליו הרא"ש.

(יב) ולפי המבואר למעלה אפשר לומר בדעת הרשב"ם דאילו אמר שטרא מעליא הוה לי היה זוכה בכח עדים ועכשיו אנו יודעין שאין לו עדים כלל דשטרא זייפא הוא אלא שטוען שטרא מעליא הו"ל ואירכס וא"כ אי אפשר ליתן לו כח הנאמנות של הטענה האחרת שהיה יכול לטעון היינו כח עדים כיון דבאמת אין לו עדים כלל אמנם כ"ז רק אם נאמר דטעמא דמגו הוא מפני כח הנאמנות של הטענה האחרת אבל אי נימא בטעם מיגו משום אנן סהדי דמ"ל לשקר אין שום טעם בחילוק הזה. ועיי' בקצה"ח סי' קכ"ו שהביא מחלוקת הרשב"ם והרמב"ן באומר יש לי בנים דנאמן להתירה לשוק במיגו דאי בעי פטר לה בגיטא אם מותרת לכהן עיי"ש דהרשב"ם ס"ל

נאמנותו אינו אלא במה שבידו להתירה ולא יותר וכסברה השניה שבר"ן הנ"ל והרמב"ן הקשה דאין לו להיות נאמן כלל דהוי מגו לחצי טענה ותירץ דלא איכפת לו בכך ומש"ה נאמן בכל טענתו עיי"ש וזהו כתירוצ' הא' שבר"ן דהוי מטעם אנן סהדי ולא שייך לומר אנן סהדי לחצאין אלא או שנאמן בכל טענתו או שאינו נאמן כלל ורי"א"ז סובר דמגו הוא דין נאמנות ולא מטעם אנן סהדי ושפיר שייך לומר פלגינן נאמנות.

(ז) בתוס' לעיל דכ"ג ד"ה שתי נשים שנשבו אור"י וכו' דאיירי דאינהו לא ידעי דאיכא עדים ואשמעינן דאפילו הכי לא מהימני עכ"ל ואי נימא דמגו הוא מטעם אנן סהדי אינו מובן דאמאי לא מהימני בכה"ג דמ"מ איכא אנן סהדי דמ"ל לשקר כיון דאינהו לא ידעי דאיכא עדים אבל אי נימא דמיגו הוא כח נאמנות מהטענה האחרת שהיה יכול לטעון וכיון דבאמת איכא עדים אין להם עוד כח נאמנות.

(ח) וזהו כונת תוספ' הנ"ל דאינו נאמן במגו דלדבריו קרוב הוא אף שהיה יכול לומר שאינו בנו ואז היה נאמן בתורת עדות אבל כיון דבאמת קרוב הוא ואין לו כח עדות אלא שהיה יכול להטעות אותנו שנאמינו שלא כדין אין שייך לומר שיהא לו כח הנאמנות מטענה האחרת דבאמת גם בטענה האחרת אין לו כח נאמנות כלל ולא דמי לכלל מגו כגון פרוע במגו דמזויף דהתם אף אם באמת אינו מזויף מ"מ מה שאנו מאמינין לו בטענתו מזויף הוא כדין דדומה לזה עד כשר שהעיד שקר אף שהמעשה אינו אמת אבל הנאמנות שאנו מאמינין לו היא כדין משא"כ עד פסול שהעיד והב"ד לא ידעו מפסולו בין שהעיד שקר או אמת גוף הנאמנות הוא בטעות ושלא כדין.

(ט) ומה שהביאו ראיה מפ' החולץ כונתם דהתם איכא ג"כ מגו כה"ג שהיה יכול לומר בני זה ממזר מערוה הוא ולא היה צריך להודיענו שהוא נכרי ואז היינו מאמינין לו מטעם יכיר וא"כ נאמינהו עכשיו במגו אלא דכיון דבאמת אין לו כח הנאמנות דיכיר דנכרי הוא רק שהיה יכול להטעותנו שנאמין לו מטעם יכיר שלא כדין לא שייך לומר שיהא לו כח הנאמנות של הטענה האחרת דבאמת אין לו כח נאמנות כלל.

ולכן בנידון זה באומר זה בני וכהן הוא, דאנו דנים להאמינו משום מיגו, י"ל דלענין יוחסין דבעינן עדות גמורה, כלומר מלבד הבירור גם עדים לקיום הדבר¹⁸, לא מהני האי מיגו. אף דאיכא בירור מעליא דאי בעי היה שותק והיה מעיד דכהן הוא, אבל חסר בזה פרט השני לקיום הדבר. דבכה"ג אין לומר שיהיה להם כח חדש עכשיו על ידי שהיו יכולים להקים הדבר על ידי שהיו אומרים כהן הוא, דבאמת כיון שהוא קרוב אין לו כח להקים הדבר, אלא שהיו משקרים לפני בית דין והיו בית דין עושים מעשיהם שלא כדין תורה, שלא על פי האמת כמו שהוא. ולכן גם עכשיו חסר להם כח זה לקיומו של דבר, ואיכא בזה בירור על ידי מיגו, אבל פרט השני שצריך עדים לקיום הדבר ליכא בזה. ומשו"ה לענין להאכילו בתרומה דאין צריך עדים לקיום הדבר, כיון דסגי בזה עד אחד, משו"ה סגי לן כמו כן בירור של מיגו. אבל ליוחסין לא מהני. והא דנאמן בכל דוכתא על ידי מיגו שהיה יכול לשקו, כמו בפרוע מיגו דמזויף, החזרתי מיגו דנאנסו וכל כה"ג, משום דבעל דבר אם משקר לפני בית דין על ידי חלופי הטענות וזוכה על יד זה בדין, היכא שבעיקר הזכיה היה כדין, לא היה בזה מכשול אצל בית דין. אף שמדין שמים אסור לטעון שקו, אבל לענין כח המשפט אין בזה שום גרעון כח. ומשו"ה נוכל לומר דגם במה שטוען עכשיו לא אבד כחו שיתחדש אצל בית דין הכח לחתוך ולפסוק את הדין, ובכה"ג אין צריך עדים לקיומו של דבר, כמו שגלתה תורה דמהני קיום הדבר על ידי הודאת בעל דין. אבל בעדים אם יש בהם איזה חסרון אמנה, מאיזה טעם שיהיה, אם חסרון הזה הוא בעיקר עדותם, לא יהני שום מיגו. ועיין בחידושי הרמב"ן לבבא בתרא בסוגיא דזה אומר של אבותי מה שכתב שם לפרש אופן דמהני מיגו בעדים, יעו"ש¹⁹.

לענין יוחסין דבעינן קיום הדבר לא מהני האי מיגו

ובשיטת התוס'²¹ דסברי דגם לענין להאכילו בתרומה לא מהני האי מיגו דאי בעי אמר אינו בני, נראה לענ"ד דסברי דגם היכא דאין צריך רק בירור האמת, בעינן שישתוה כח מה שהיה יכול לומר עם הכח של עכשיו. דאם מעיקרא היה כחו על ידי דין עדות כשה צריך גם עכשיו שיהיה כמו כן כחו מחמת כשרות עדות. וכיון שאומר זה בני ולדבריו קרוב הוא ופסול לעדות זה, לא מהני האי בירור, דאי אפשר שיהיה כח נאמנותו עכשיו יותר מכפי שהיה נאמן מעיקרא. וכמו שבמה שהיה יכול לומר אינו בני היה כחו מוגבל על ידי תנאים וגדרים של עד כשה, כמו כן צריך עכשיו בהגדה זו שלא יחסר בה כל גדרי חוקים אלה. ומשו"ה מפרשי דמה שנאמן להאכילו בתרומה הוא שבידו ליתן לו תרומה. וזהו דמסקו התוס'²² בזה הלשון, ואע"ג דרבי קאמר בסמוך אני מאמינו להאכילו בתרומה, אלמא אע"ג דקרוב הוא לדבריו נאמן במיגו, התם ודאי מהימנינן ליה משום דאית ליה מיגו אפילו ידעינן

שיטת התוס' דא"א שיהיה כחו נאמנותו עכשיו יותר מכפי שהיה נאמן מעיקרא

18 לפי שיטת רבינו דלעיל דצריך קיום רק בכל ענין שמתחדש על ידי אדם בכונה ודעת, צ"ל דענין היוחסין הוא ג"כ תלוי באדם, דהרי יחוס הבן לענין כהונה הולך אחר האב שבכוחו לחלל את זרעו.

19 ב"ב (לא): "זה אומר של אבותי וזה אומר של אבותי, האי אייתי סהדי דאבהתיה היא, והאי אייתי סהדי דאכלה שני חזקה, אמר רבה מה לו לשקר אי בעי א"ל מינך זבנתה ואכלתיה שני חזקה, א"ל אביי מה לי לשקר במקום עדים לא אמרינן". וברמב"ן (שם ד"ה זה): "יש מקשים אמאי לא מהימנינן לבתראי מגו דמצי פסלי לקמאי בגזלנותא או דמזמי להו. ולא קושיא היא שאין אומרים מגו בעדים להאמינן יותר ממה שהאמינן תורה משום מגו, ולא נאמר מגו בעדים אלא במקום חשש נוגעין בעדותן כדאמרן לעיל (כט), אי נמי במקום חוזרין ומגידין דאמרינן מגו דיכלי לשתוק והוה הפה שאסר הוא הפה שהתיר, כאותה ששנינו (כתובות יח:) העדים שאמרו אנוסים היינו שאם היה כתב ידן יוצא ממקום אחר אין נאמנין וכי יוצא נאמנין, הא בעלמא להמוני להו טפי מדינא לא, אלא אי מעצמן נאמנין בעדותן אין ואי לא ליכא למימר נאמנין בדין מגו, ועוד דהכא מגו במקום עדים הוא שהרי העדים הראשונים מכחישינן את אלו ולא האמינא תורה שני אנשים לעדות אלו יותר מאלו".

שהוא בנו וכו' ליכא מיגו, עכ"ל. היינו דמיגו זה הוא כח שהיה בידו בלא דין עדות, ומשו"ה לא שייך בזה גרעון מה שלדבריו קרוב הוא. אבל במיגו מה דאי בעי אמר אינו בני שהיה נאמן מדין עדות, לא מהני אם ידעינן עכשיו שפסול הוא לעדות. וכן כתבו התוס' כתובות דף י"ח ע"ב ד"ה אין נאמנים, דהיכא שכתב ידם יוצא ממקום אחר אינם נאמנים לומר פסולים היינו במיגו דאי בעי אמרי פרוע הוא, משום דחוזרים ומגידיים הם, יעו"ש²⁰. וגם שם תמה הגרע"א ז"ל בחדושו שם²¹ דמה שייך לענין נאמנות של מיגו פסול של חוזר ומגיד. ולפי דברינו דבריהם מכוונים, כיון דבהגדת פרוע היה כחם מוגבל בדין עדות, צריך גם עכשיו בהגדה של עכשיו תורת עדות. וכיון שעכשיו באמרם פסולים היינו הם חוזרים ומגידיים לא מהני מיגו. כן נלענ"ד בזה ואכמ"ל.

והנה לכאורה לפי מה שכתבנו²² דלענין תרומה היה מועיל עדות של קרוב אם היה מעיד לפני בית דין שאינם ראויים לדון דיני יוחסין דאז סגיא עדות של עד אחד הנאמן באיסורים. ורק במעיד לפני בית דין הכשרים, דחשוב כמעיד גם לענין יוחסין, דהגדת כהן הוי הגדה על הכל, ומחמת זה מתבטלת גם עדות של איסורים. לפי זה גם באומר בני זה וכהן הוא איכא מיגו שאם היה מעיד שלא בפני בית דין היה נאמן לענין תרומה אף אם היה אומר בני זה. אבל לפי דיני כללי מיגו לא מהני כה"ג, מה שהיה יכול להועיל אם לא היה בא לפני בית דין, כיון דאצל בית דין אין בידו להועיל. אבל מה שבידו להאכילו בתרומה בעצמו, זה יכול לעשות גם עכשיו כשהוא בבית דין. כן נלענ"ד.

ועל פי הדרך שכתבנו יש לדון לענין כופר גם כן. דהרשב"א בחידושו לבבא קמא דף מ"א ע"ב כתב דכיון דכופרא כפרה, משלם על פי עד אחד, כמו דחייב חטאת באמר לו אחד אכלת חלב והוא שותק, וכן כתב בשיטה מקובצת שם בשם הרא"ש, יעו"ש²³. ובפשטות ענין זה הוא כעד אחד הנאמן באיסורים, דגם קרוב ופסול נאמנים. אכן מדברי תוס' ריש סנהדרין מוכח להדיא דדין תשלומי כופר הוא ככל תשלומי ממון דצריך שלשה דיינים²⁴. וכן מוכח לענ"ד ענין זה מהא דאמרינן במסכת מכות דף ב' ע"ב דעדים זוממים אין משלמים את הכופר משום דכופרא כפרה, והני לאו בני כפרה נינהו. ואם נאמר דענין תשלומי כופר הוא כעדות של מצוה ואיסור והיתה, לא שייך בזה ענין הזמה, דאין בזה תורת הגדה כלל. וכמו שכתב בספר נתיבות המשפט סימן ל"ח²⁴ דבעדות של נתנסך יינך, אם העידו שנים ליכא דין

לענין הכפרה עד אחד נאמן לחייב כופר אבל לענין כפיית בי"ד אינו נאמן להוציא ממון על פיו

20 כתובות (יח): "העדים שאמרו כתב ידינו הוא זה אבל אנוסים היינו קטנים היינו וכו' אלו נאמנים, ואם יש עדים שהוא כתב ידם או שהיה כתב ידם יוצא ממקום אחר אינו נאמנין". ובתוס' (שם ד"ה אין נאמנים): "הכא ליכא לאקשווי דלהימנו במגו דאי בעו אמרי פרוע הוא דכיון דמקויים הוא הוי מגו במקום עדים כדפירשנו, ועוד דחוזרים ומגידיים הם וכיון שהגיד שוב אינו חוזר ומגיד כדאמרי' בגמרא, ועוד דבשני עדים לא אמרינן מגו וברישא נאמנים משום דאי בעו שתקי".

21 רע"א (שם): "לא זכיתי להבין דהא קושייתם לא היה דלהימני מדין עדות אלא מדין מגו וא"כ מה ענין זה לאין חוזרים ומגידיים והא אנוסים מחמת נפשות יכולין לחזור ולהגיד אלא כיון דאמרי אנוסים מחמת ממון אמע"ר".

22 עי' לעיל (ד"ה ולפי"ז עמ' 93).

23 עי' לעיל (פ"ה ד"ה והנה עמ' 56).

24 נה"מ (ביאורים סי' לח סק"ב): "ועיין בספר קצות החושן (סק"ד) שכתב, דעדים שהעידו שנתנסך יינו של ראובן והוזמו, דחייבין לשלם מכאשר זמם. והביא ראה מסנהדרין (י) בפלוני רבע שורו של פלוני והוזמו, דחייבין לשלם דמי שור לבעלים וכו'. ולפי עניות דעתי לא דמי, דלא שייך כאשר זמם רק בדבר שצריך עדות בבית דין, כגון הריגת שור, אבל באיסורין, אפילו במקום דצריך שני עדים, מכל מקום לא צריך הגדה בבית דין, כמו שכתבתי לעיל בסימן כ"ח ביאורים

סוגיית הדף

תשובות

סימן ב

רבי אליעזר רלא

מינו לאב
המעיד
להכשיר בן

נאמנים במיגו. דמיגו דאדם אחר שאינו צעל דין לא מעלה ולא מוריד.

וראיה צרורה לזה מדברי התוס' כתובות כ"ה ע"ב ד"ה הרי, דאיתא שם, בני זה וכהן הוא, דרבי ס"ל דנאמן להאכילו בתרומה ואינו נאמן להשיאו אשה. ור' חייא ס"ל דאינו נאמן אף להאכילו בתרומה. והוכיחו התוס' שמייירי שאינו יודע שהוא בנו. והיקשו התוס' וזה לשונם, ותימא א"כ יהא נאמן לכו"ע לתרומה וליוחסין במיגו דאי בעי אמר אינו בני. ויש לומר, דאע"ג דאיכא מיגו לא מהימן, לדבריו קרוב הוא כדאמרינן בהחולץ (יבמות מ"ז ע"א) לדברין עכו"ם אתה ואין עדות לעכו"ם, עכ"ל. ולכאורה דברי התוס' תמוהים עד מאוד. דהתם בהחולץ ליכא מיגו, ורק מדין עדות קאחינן עלה, מטעם יכיר, דנתנה התורה נאמנות לאב להכיר את בנו. להכי כיון שהוא עכו"ם לא נתנה לו התורה נאמנות. אבל הכא מטעם מיגו צאנו להאמינו, א"כ מה צריך קרוב, מ"מ כיון שאית לו מיגו נהימנייה מלד מיגו. א"כ לפי דבריו מיושבים מאוד דברי התוס', דמשו"ה אינו נאמן האב להעיד על בנו אף שאית ליה מיגו, כיון דהאב אינו צעל דין לא מהני המיגו שלו, דמיגו של אחר שאינו צעל דין לא אמרינן.

שוב ראיתי שרעק"א צדרוש וחדוש שלו הניח דברי התוס' כתובות כ"ה ע"ב ד"ה הרי

נאמנות
לדב במיגו

הנ"ל צ"ע גדול, וז"ל, ובתוס' תירצו, דמשו"ה לא מהימן במיגו, לדבריו קרוב הוא, וכמו דאמרינן בהחולץ (יבמות מ"ז ע"א), לדברין נכרי אתה ואין עדות לנכרי. ובעניי איני מבין, דהתם מדין עדות צאנו להאמינו מדין "יכיר", שפיר אמרינן לדברין כו'. אבל הכא מטעם מיגו צאנו להאמינו, מה צריך שהוא קרוב, אטו קרוב אינו נאמן במיגו, וצ"ע עכ"ל. והיכן מלא ר"ע איגר דקרוב נאמן במיגו, ע"כ כוונתו כיון שאף צעל דין נאמן מטעם מיגו, כש"כ קרוב. אבל צאמת זה אינו, דאדרבה צעל דין מצינו דנאמן במיגו, אבל צאינש דעלמא לא מצינו שנאמן במיגו. דומה לזה מצינו צ"ב דף קל"ה ע"א גבי זה אחי אינו נאמן, דאף למ"ד ברי ושמא ברי עדיף, לא מהני הכרי דאחיו, משום דהוה ברי דאחר, ולא מהני רק ברי דבע"ד, כדאמר אב"י שם. וכדאב"י קיי"ל כמו שמוכח מהתוס' בכתובות דף ע"ו ע"א ד"ה רישא דתפסו בפשיטות דברי דאחר לא מהני כאב"י. וכן מוכח שם מדברי הרשב"א והרמב"ן והר"ן והריטב"א והשיטה מקובצת בשם הרא"ש. לואת לענ"ד מה שכתבתי הוא צרור. ע"י

וא"כ לפי זה, כיון דהעד שאמר שהחזיקו שני יוסף בן שמעון בנידון דידן, או בעובדא שהובא בקהלת יעקב שהעד אמר שנטבע זה חמשה ימים, אינו נאמן מלד נאמנות כפי שכתבנו למעלה וכפי דס"ל להקהלת יעקב. א"כ שוב לא מהימן נמי

קיימין, אין בידו ליטלן לא אמר כלום. אלמא היכי דבידו ליטלן נאמן מטעם מיגו כדמפרש רש"י שם, דמה לו לשקר אם רוצה נוטל ונותנה לאותו שהוא מעיד עליו, עכ"ל. אלמא דמהני אף מיגו דאחר היכי דבידו [דהא מטעם עדות לא מהימן, דהוא עד אחד, כדקתני ברישא] דמיגו דבידו עדיפא משאר המיגות. אמנם מדברי התוס' כתובות כ"ה הנ"ל וז"ל, ואע"ג דרבי קאמר בסמוך אינו מאמינו להאכילו בתרומה, אלמא אע"ג דקרוב הוא לדבריו, נאמן במגו. התם וודאי מהימנינן ליה משום דאית ליה מיגו אפילו ידעינן שהוא בנו, אבל האי מיגו אי הוה ידעינן שהוא בנו ליכא מיגו, עכ"ל תוס'. משמע דאף מיגו שבידו לא עדיפא משאר מיגות. דאל"כ למה ליה להתוס' לחדש סברות חדשות היה להם לומר, שאני מיגו דבידו להאכילו בתרומה דהוה מיגו דבידו. אבל קשה מה יענו התוס' על ההיא דסנהדרין. אבל באמת לא

פ. הג"ה: ואין לומר דבאיסור לא מצינו דמהני מיגו, דרק בדבר של ממון מצינו דמהני מיגו, כמו שרצה המהרש"א לומר בכתובות דף ט' ע"ב בתוס' ד"ה לא דקא טעין. דזה אינו, דבאמת מוכח מכמה מקומות דאמרינן מיגו אף גבי דבר של איסור, כמו שכתב המהרש"א בעצמו שם. וכדמפורש בתוס' דף י"ג ע"א ד"ה רב אסי, דאמרינן מיגו גם לענין איסור. וזה לשון התוס' שם, רב אסי אמר נבעלה, אבל נסתרה מודה ר' יהושע דנאמנת לומר לכשר נבעלת, דאי בעיא אמרה לא נבעלת, עכ"ל תוס'.

פ. הג"ה: אמנם זהו דווקא במיגו בעלמא, אבל במיגו דבידו, אף של אחר מהני, דאיתא בסנהדרין דף ל' ע"א, אמר להן אני ראיתי אביכם שהטמין מעות בשידה תיבה ומגדל ואמר של פלוני הם, של מעשר שני הם, בבית לא אמר כלום [דאין עד אחד נאמן להוציא מעות], בשדה דבריו קיימין. כללו של דבר כל שבידו ליטלן דבריו

והיינו דלא נאמר דין מיגו אלא למי שאינו נאמן ועל ידי המיגו הוא נאמן, אבל בעדים כשרין גם בלאו המיגו יש להן כח נאמנות, אלא שיש כנגדן עדים שגם הן נאמנים, המיגו לא תוסיף להן כח יותר מכח עדותן, וכעין סברא זו כתב הרמב"ן גבי האומר בני זה וכהן הוא — כתובות כ"ה — דנאמן להאכילו בתרומה שהוא בידו ואינו נאמן להשיאו אשה שאינו בידו, והיינו דלהאכילו בתרומה דסגי בע"א נאמן אף שהוא קרוב במיגו דלא היה מודה שהוא בנו, אבל להשיאו אשה דצריך שני עדים אינו נאמן כיון שהוא קרוב אף דאית ליה מיגו, דלא מהני מיגו אלא לסלק חסרון נאמנות, אבל בקרוב אינו כן דאטו משה ואהרן מי לא מהימני אלא גזירת מלך היא ואם כן המיגו לא תוסיף תת כוחה, דאכתי איכא גזירת מלך שלא לקבל עדותן במקום דצריך עדות גמורה, אבל להאכילו בתרומה דסגי בע"א וא"צ אלא בירור הדבר מהני מיגו.

קכג) לדברי הרמב"ן הנ"ל, לפי המבואר לקמן אות תק"פ בהא דמשה ואהרן לא מהימני, ואמאי נהי דאין להן תורת עדות ליהימניהו בתורת אומדנא דאנן סהדי שאינן משקרים, והטעם לזה משום דקיי"ל כרבנן דר' אחא — שבועות ל"ד — דלא אזלינן בתר אומדנא כמעשה דשמעון בן שטח שהתורה אמרה על פי שנים עדים, אבל במקום דע"א נאמן הדבר פשוט דמהני אומדנא, וגם משה ואהרן נאמנים מטעם אנן סהדי, והיכא דאיכא מיגו כל אדם הוא כמשה ואהרן, ומשו"ה נאמן להאכילו בתרומה על ידי מיגו, אף שהוא קרוב (שמעתי).

קכד) מ"ש באות קכ"ב דאפשר דחיישינן בקרובים שאומרים בדדמי משום איקרובי דעתא, לא כן כ' הר"י מיגש גבי לא גיחא ל"י דליהוי ליה רשע דלא חיישינן למינטא דעתא אלא לגבי דיינים דתלוי בראיית הלב, ולא בסהדותא דתלוי בראיית העין עיי"ש, וצ"ל דכוונת הגמ' סנהדרין כ"ח דמשום איקרובי דעתא מיקרי קרוב אבל הפסול הוא מגזרת הכתוב.

קכה) שם. תוד"ה ור"נ כר"ה וכו' קרובים משנולדו ועכשיו נתרחקו, ומשמע דאילו אמרו שגם עכשיו הן קרובין לא הוי תו"ת והאחרונים נאמנים לגמרי, והטעם כתב בשער המשפט סימן מ"ו דאם הן קרובין פסולין להכחיש את הראשונים, והיינו דבכל תו"ת אפילו אומרים שקר מ"מ הן עדים כשרין אלא שמשקרין. אבל הכא אם אין עדותן אמת א"כ הן קרובין ואינן יכולין להכחיש לכשרים, אבל כשאומרים שעכשיו נתרחקו יכולין להכחיש להראשונים, ודברי תימה הן, דהא עכשיו אין העדים כלל לפנינו שמתו והכחשתן היתה בשעה שחגמו ואז היו קרובין ומה יושיענו זה שעכשיו נתרחקו להכשיר הכחשתן למפרע, ועוד דאפילו אם היו מעידין עכשיו שלא היו קרובין בשעת חתימת

קכב) ועדיין צריך ביאור, דכיון דאי לא מיגו לא היה נאמן להאכילו בתרומה מפני שהוא קרוב אף דע"א נאמן מ"מ קרוב פסול, הדר תיקשי מאי מהני מיגו במקום גזירת מלך שלא לקבל עדות קרוב, וגראה כוונתו דבקרוב תרתי איתנייהו א) שאין לו נאמנות ובזה שייך מיגו שיהא לו נאמנות, ב) גזירת מלך שלא לקבל עדותו ולזה לא מהני מיגו, ובמקום דצריך עדות גמורה תרווייהו איתנהו וע"כ לא מהני מיגו, אבל במקום שע"א נאמן דאין כאן תורת עדות וליכא גזירת מלך אלא שהקרוב אין לו נאמנות ע"כ מהני מיגו, אמנם צ"ע מנא תיתי דקרוב אינו נאמן במקום דליכא גזירת מלך, כיון דקרא דלא יומתו אבות על בנים לא איירי אלא במקום דצריך עדות גמורה, ועוד קשה דבס"פ מי שמת מבואר דלא חיישינן בקרוב למשקר, דבחתם בשטר עד שלא נעשה חתנו ונעשה חתנו אחרים מעידין על כת"י, ואילו בגזלן כה"ג אין אחרים מעידין על כת"י שמא זייף זמן מוקדם, ולכאורה אפשר לומר לפי המבואר גבי ארוס דאינו מעיד לארוסתו — סנהדרין כ"ח — משום איקרובי דעתא, ומשמע דפסול קורבה תלוי באיקרובי דעתא, וא"כ י"ל דחיישינן שיאמר בדדמי משום

הוא כמו שכתבנו לעיל בפרק [ו'] (ה')¹⁰, והבאנו דכמו כן כתב בעל השב שמעתתא בשער ז' פרק א', שבעדות אשה התירו חז"ל משום אומדנא והוכחה שלא בגדר עדות כלל, שמהאי טעמא לא שייך לדון בה מדין עדות שבטלה מקצתה בטלה כולה. וכמו דמהני לענין תרומה דנאמן להאכילו בתרומה משום מיגו דבידו להאכילו בתרומה¹¹, דרק היכא שאנו באים מתורת עדות, אף שהוא עדות לאיסורים אבל מ"מ ענין עדות הוא, ובעדות בטלה תורה כל תורת הנאמנות אם איכא ערבוב של פסול. אבל ביטול עדות אינו מבטל תורת נאמנות של מיגו. כמו כן ודאי דלא שייך לבטל איזה ענין של אנן סהדי והוכחות אומדנא וכל כה"ג.

ובהא דכתבו תוס' שם להקשות למה אינו נאמן במיגו דאי בעי אמר אינו בני ויהיה נאמן גם ליוחסין (היינו עם עד שני), ותירצו בזה הלשון, וי"ל דאע"ג דאיכא מיגו לא מהימן דלדבריו קרוב הוא, עכ"ל¹². ודבריהם מוקשים מאד איזה פסול קרוב שייך לענין מיגו, וכן תמה בזה בספר דרוש וחינוך להגאון רע"א ז"ל¹³. ובשיטה מקובצת בסוגיא זו כתב בזה הלשון, א"ל רבי חייא אם אתה מאמינו להאכילו בתרומה וכו' פירש רש"י שהרי בידו ליתן לו תרומה, והקשו עליו שהרי אין בידו לחלוק לו תרומה בבית הגרנות, ועוד הניחא בעודו עמו וכו', אבל הנכון בעיני מה שפירש רבינו הגדול הרמב"ן בשמועתינו ליישב כל מה שהקשינו, דסוגיין דהכא כשלא נודע לנו עד עכשיו שהיה בנו, וכדקתני בני זה וכהן הוא וכו', הילכך כשאומר בני זה וכהן הוא, יש לנו מיגו להאמינו כי הפה שאסר הוא הפה שהתיה ועל זה אמר רבי נאמן הוא לבדו להאכילו בתרומה ואינו נאמן ליוחסין אפילו כשיש אחר מן השוק להצטרף עמו, וא"ל רבי חייא אם אתה מאמינו להאכילו בתרומה [לבדו], למה אין אתה מאמינו ליוחסין בצירוף, וא"ל רבי אני מאמינו להאכילו בתרומה מפני שבידו להאכילו בתרומה ושיחלקו לו בגורן אילו לא אמר שהוא בנו, ואיני מאמינו ליוחסין לפי שאין בידו להשיאו אשה לבדו, כלומר דלענין יוחסין כיון דבעינן שני עדים אלמא עדות גמורה בעינן, ואין תורת עדות משום מיגו, וכדאמרין בבבא בתרא אטו משה ואהרן משום דלא מהימני, אלא גזירת הכתוב הוא, הילכך אף בצירוף אחר עמו אינו נאמן, אע"ג דאיכא האי מיגו, דרחמנא פסליה, אבל לענין תרומה שהאמינה בו תורה עד אחד, אין זו מדין עדות ממש אלא מדין בירוה וכשם שהאמינו בו מסיח לפי תומו, שייך בו מיגו. עכ"ל הצריך לנו לענין זה. והנה מבואר שהרמב"ן ז"ל לא סבר כשיטת התוס', דלשיטתו מהני האי מיגו דאי בעי אמר אינו בני לענין תרומה, ורק

מבואר שהרמב"ן לא סבר כשיטת התוס', דלשיטתו מהני האי מיגו לענין תרומה

10 פ"ו (סד"ה ולפי"ז עמ' 61), וע"ש (ד"ה וכן עמ' 64). וע"ע שם (הערה 24 עמ' 65) שכתבנו דיש חילוק בין עד כשר לפסול, דעד כשר הוי בגדר 'עדות', ופסול הוי בגדר 'הוראה'.

11 כתובות (כה:): "א"ל אני מאמינו להאכילו בתרומה שבידו להאכילו בתרומה (רש"י: שהרי הוא כהן והכל חולקין לו תרומה), ואיני מאמינו להשיאו אשה שאין בידו להשיאו אשה".

12 תוס' (כתובות כה: ד"ה הרי): "וי"ל דאע"ג דאיכא מגו לא מהימן דלדבריו קרוב הוא כדאמרין בהחולץ (יבמות מז.) לדברך כותי אתה ואין עדות לכותי ואין אדם נאמן לפסול את בנו, ואע"ג דרבי קאמר בסמוך אני מאמינו להאכילו בתרומה שהרי בידו להאכילו בתרומה אלמא אע"ג דקרוב הוא לדבריו נאמן במגו התם ודאי מהימנין ליה משום דאית ליה מגו אפי' ידעינן שהוא בנו אבל האי מגו אי הוה ידעינן שהוא בנו ליכא מגו".

13 דו"ח (כתובות כה: ד"ה הרי): "ואף דמשמע דמיירי דלא ידענו דהיה בנו וכו' י"ל דאין זה מיגו דאינו רוצה להפסידו מירושתו בנכסים שנפלו לו כשהוא גוסס דלא שייך בהו אי בעי ליתב' ליה במתנה. ובתוס' תירצו דמש"ה לא מהימן במיגו דלדבריו קרוב הוא, וכמו דאמרין בהחולץ, לדברך נכרי אתה ואין עדות לעכו"ם, ובעניי איני מבין, דהתם מדין עדות באנו להאמינו מדין יכיר שפיר אמרינן לדברך וכו' אבל הכא דמטעם מגו באנו להאמינו, מה בכך דהוא קרוב, אטו קרוב אינו נאמן במיגו, וצלע"ג".

ליוחסין לא מהני. והתוס' סברי דלא מהני האי מיגו גם לענין תרומה. וכמו ששיטתם סתומה, כמו כן שיטת הרמב"ן, דהרי מפורש בכל הש"ס דמהני מיגו גם לענין ממון ולדבר שבערוה אף דבעינן עדות גמורה.

ונראה לענ"ד בביאור שיטת הרמב"ן ז"ל על פי מה שזכרנו לעיל בפרק ז'¹⁴, דבעדות של ממון ודבר שבערוה שאמרה תורה על פי שנים עדים יקום דבר, קבלו חז"ל שהצריכה תורה בזה שני ענינים, ענין אחד הוא בירור האמת לפני בית דין על ידי העדים, וענין ב' שיהיה קיומו של דבר על פי העדים, שהענין המחודש המתחדש אצל בית דין, שהוא הכח לחתוך את הדין, לא יחול רק על פי שנים עדים. ומהאי טעמא כתב הרשב"א ז"ל דאם יחיד מומחה ראה מעשה אף אם היה ביום ואיכא קל וחומר לא תהא שמיעה גדולה מראיה, מ"מ אינו יכול לדון בזה משום דבעינן על פי שנים עדים. ורק אם ראו בית דין של שלשה שמתקיים על ידי בית דין שהם גם עדים לענין זה, ובמקום אחר יבואר ענין זה בס"ד¹⁵. ולפי זה יש לדון דמיגו לא מהני במקום דבעינן עדים לקיום הדבר. דאף דאיכא בירור האמת, אבל פרט השני מה שהצריכה תורה עדים לקיום הדבר, הרי חסר בזה. והנה כשבית דין דנים, על ידי הוכחות ובירורים של רובא וחזקה וכדומה לזה, י"ל דמהני משום דענין זה שאמרה תורה שצריך עדים לקיום הדבר, הוא רק בכל ענין שמתחדש על ידי אדם בכונה ודעת, כמו מעשה של קדושין והגדת עדים לפני בית דין¹⁶. אבל דבר שמתחדש על ידי מקרים טבעיים פועלים ממילא בלא עדים, כמו מיתת הבעל המתרת בלא עדים. וכן מעשה זנות של אשת איש. ולפי זה כשבית דין מבינים איזה בירור על ידי הוכחות ברורות או מדין רוב וחזקה, אין צריך על עצם ענין הבירור קיום של עדים. ורק הבית דין שרואים ענין זה צריך להם עדים לקיום הדבר הזה, שידיעתם תחדש אצלם דין ועל ענין זה הם עצמם עדים¹⁷. ולפי זה נאמר דלענין מיגו שהבירור מתחדש על ידי טענת ואמירת האדם, בכה"ג ראוי לומר שלא יתחדש רק על ידי עדים, וכמו דגזרה תורה שלא יהני עדות של משה ואהרן אף דאיכא בירור, אבל אין בהגדתם כח לקיום הדבר לחדש דין חדש. ולכן עלינו לומר דהא דמהני מיגו בממון ובדבר שבערוה הוא על פי מה שגלתה לנו תורה דמהני הודאת בעל דין לפני בית דין. וכן מהני קנינים במכירה ומתנה בלי עדים, ונעשים על פי בעלי דברים שהיכולת בידם בענין זה. כמו כן קבלו חז"ל דמיגו מהני משום שהיכולת בידו להועיל לענין זה על ידי טענה אחרת או שבידו לגרשה ולקדשה מתחדש לו גם כן כח זה על ידי טענה השניה. אבל לולא זאת לא היה מועיל דין מיגו.

כל ענין שמתחדש ע"י אדם בכונה ודעת צריך קיום של ב' עדים, ולכן היה ראוי שלא יועיל כלל מיגו

14 פ"ז (ד"ה ונראה עמ' 72), וע"ע פ"ו (ד"ה ונראה עמ' 59).

15 ש"ז (פ"א ד"ה קי"ל עמ' 217).

16 היינו דענין חלות הקידושין הוא דבר שמתחדש על ידי אדם, לכן צריך קיום על ידי עדים על מעשה הקידושין ובלא עדים אין כאן קידושין - למרות שיש בירור. וכן ענין הגדת עדות לפני בית דין, שעל פי הגדה זו יש כוח לבית דין לחתוך את הדין, הוי כוח שניתן לבית דין על ידי אמירת אדם והילכך טמון בתוך הגדה זו ענין הקיום של המעשה ואינה רק בירור האמת.

17 היינו דלא נדרש לקיים את מיתת הבעל כדי להתיר את האשה כיון דהיתר האשה בלא ממילא ולא נעשה ע"י אדם. ולכן סגי בבירור ידוע על המיתה כדי להתיר את האשה ולא צריך קיום ע"י עדים. אבל כשהוכחה באה ע"י ראית הדין עצמו ועל פי הידיעה שלו בלבד רוצה לפסוק, ידיעה זו שבאה ע"י אדם צריכה קיום של עדים ולא סגי לדון על פי ראית דיין אחד בלבד.

הלכות הדף

דף כה

אדם שבא ואומר שהוא כהן, אם הוא נאמן

מראי מקומות

א. ר"ן י: מדפי הרי"ף ד"ה וגרסי'	ה. חלק"מ ס"ק א, ב"ש ס"ק ב
ב. רמב"ם הל' איסור"ב פ"כ הי"ג	ו. שו"ת מהרי"ט ח"א סי' קמט
ג. מגיד משנה שם	ז. שו"ת שואל ונשאל או"ח ח"א סי' לד
ד. שו"ע אהע"ז סי' ג סעי' א	

תמצית הענין

בסוגיין דנה הגמ' בענין החזקת אדם לכהונה. ויש לעיין, באדם שבא לפנינו, ואין אנו מכירים אותו כלל, ולא ידוע משפחתו וייחוסו, והוא אומר שהוא כהן, אם הוא נאמן או לא. והנה לגבי יוחסין ודאי אינו נאמן כמבואר במשנה 'שאיין אדם נאמן ע"י עצמו', אך יל"ע אם הוא נאמן לגבי ענינים אחרים, כגון לקרותו כהן בקריאת תורה ולעלות לדוכן.

ומצינו שנחלקו בזה הראשונים. **הר"ן והרמב"ם** פסקו דכיון דקיי"ל מעלין מקריאת התורה לתרומה, לפיכך מי שבא ואמר שהוא כהן אין לקרותו כהן בקריאת התורה, דא"כ יש לחוש שיעלהו לתרומה. הך הר"ן הביא בשם **הרמ"ך** שנוהגין להאמינו לקרות בתורה ראשון דאין חוששין שיעלוהו לתרומה דבזה"ז דרבנן, והר"ן ביאר טעם המנהג שכיון שאין אנו נוהגין כלל בארצותינו בתרומה, לכן לא חששו להאמינו בקריה"ת. וגם **המגיד משנה** הביא דיש נוהגים כן אבל כ' שמנהג טעות הוא ואין ראוי לנהוג כן.

להלכה, נחלקו בזה המחבר והרמ"א **בשלחן ערוך**, דהמחבר פסק כהרמב"ם, דמי שבא ואמר כהן אני לא יקרא בתורה ולא ישא את כפיו, אבל הרמ"א פסק כהרמ"ך, דנאמן לקרותו בתורה ולנשיאת כפים. **והחלקת מחוקק והבית שמואל** העירו, למה נאמן לגבי נשיאות כפים, הא איכא איסור עשה לזר לישא את כפיו כמבואר בסוגיין. וכתב הב"ש דבר יסודי, שאין אנו חוששים שיעבור איסור בשביל דבר שאין לו הנאה. ולפי"ז צ"ע אם נאמן לגבי פדיון הבן.

והנה לפי"ז יוצא, שלפי שיטת המחבר, אם בא אדם לביהכ"נ, ואין אנו מכירים אותו, והוא אומר שהוא כהן, אין לקרותו לתורה ככהן. וצ"ע, אמאי לא נהגו בני ספרד כן. [וכבר הרגיש המ"מ בזה]. **ובשו"ת מהרי"ט** כתב ליישב, דאם בא ממקום ידוע, ואפשר לברר את דבריו, הוא נאמן, משום דאין אדם עשוי לשקר בכך כדי שלא תהא עלייתו ירידה', ועפי"ז כתב, שמי שבא ממקום רחוק, וא"א לברר את דבריו, 'כגון אלו האנוסים הבאים מארץ רחוקה ושם לא נהגו דת משה ויהודית', אינו נאמן. **ובשו"ת שואל ונשאל** כתב, דכנראה התפשט המנהג גם אצל בני ספרד כהרמ"א, אך אם אפשר בקל לברר אם הוא כהן, ראוי לברר הדבר ולא לסמוך על עדות הכהן על עצמו, כדי לצאת דעת המחבר, ואם יש חשש מחלוקת יש להעלים עין דגדול השלום.

בית שמואל

והוא לפי המסקנה לא נדחה זמנו, ומותר אם מודיע: סעיף י"א (ג) ואדם גדול. הרי"ף והרא"ש לא הביאו את זמנו, משמע דלא ק"ל את זמנו, ועיין ב"י צו"ד סימן קצ"ב.

אבן העזר ב ג הלכות פריה ורביה בית שמואל

יא (כז) שלא ישא אדם אשה במדינה זו וילך וישא אשה אחרת במדינה אחרת שמא יזדווגו הבנים זה לזה ונמצא אה נושא אחרתו (כז) ואדם גדול ששמו ידוע וזרוע מפורסם אחריו מותר. סימן ג

דין בן שהוא ספק לכהונה

א (א) מי שבא בזמן הזה ואמר כהן אני אינו נאמן ואין מעלין אותו לכהונה על פי עצמו

צינום ומקורותיו (כז) הרמב"ם פ"כ מאיסורי ביאה הכ"ט, לשון הטור. סימן ג א) לשון הרמב"ם פ"כ מאיסורי ביאה הי"ג י"ד וטור.

מורי והב

בפרק החולין, והיינו במה דאמרינן בדין ל"ז (ע"ב) דרב היה אומר מאן היה איתמי ליומא. ותירץ בדרישה (נאוה כ"ט) דרב לא היה רוצה לגרשה אלא שלא יתעבב עמה במקומה אלא ילך משם, ולפרקים יחזור אליה. ואין זה מיושב, דהא גם הרמב"ם כתב ואם הודיעה תחילה שנושא אותה לימים ידועים כו', ואפשר לפרש גם זה בדרך שתוכל לפרש הגמ' דרב, כיון דאיכא שם לפרש כן, כן נמי בדברי הרמב"ם. אלא נלע"ד לתרץ דאין ללמוד מגמ' דרב, כיון דאיכא שם ואיבעית אימא ייחודי בעלמא הוא דמייחדי כי היכי דלהוי ליה פת בסלו, ואפשר דהך תירוץ הוא עיקר, וא"כ אין משם ראיה להחירי בבא עליה, דיש איסור בשעת ביאה, דהוה דומה לגרושת הלב שהיא אחד מט' בנים פסולים (נדרים כ' ע"ב), אבל מדברי הרמב"ם יש ללמוד שפיר, שאמר שנושא אותה כו', וסתם נישואין הם לביאה:

נחלת צבי
מבואר נפרק החולין (נ"ב) ע"כ. וע"ד דמשום דלית מפורש בהאי עובדא דרב כי איקלע לרדשיה דאמר מאן הוה ליומא אי מיירי שהיה מגרשה, לכן כתבו בשם הרמב"ם, שגראה מדבריו פירושו שגרשה. ואמר כן ראיתי שכן כתב גם רפ"ן ז"ל (דרישה אות כ"ט) ע"ש:
סימן ג סעיף א'. א. מי שבא בזמן הזה וכו'. כן הוא לשון הרמב"ם בפ"כ מהלכות איסורי ביאה (ה"ג). והר"ן (בחוות י" ע"ב מדפי הרי"ף) כתב על שם מהר"ן (על הרמב"ם שם) שמתה שמתהגויה להאמיני לקרות בתורה ראשון, ושכן הדין נותן והואיל דמרומה דרבנן בזמן הזה לא חיישינן ביה כולי האי. והרב המגיד (שם) כתב עליו שאין מציילין ראיה ממהנה (הטעות) (בשעת), וכתב טעם אחר להאי מנהגא, משום דאין תרומה מלויה עכשיו בנינו, וכ"כ הר"ן (שם י"א ע"א מדפי הרי"ף). לזה גם כיון הרב הגהה בכתבו וי"א דנאמן, שאין לנו מרומה דאורייתא אלא דרבנן, הרמב"ם סנה (שם ה"ג) שתרומה וחלה בזמן הזה מדרבנן ופ"ה פסק שאין להאמיני, על כן הוסיף לכבוז וכן נהגין וכו' שאין נהגין בתרומה בזמן הזה, להורות לאפוקי היכא דטהגין בתרומה בזמן הזה, אף שהוא מדרבנן, יש לחוש לדברי הרמב"ם:

ביאור הגר"א

אות ר"ן מאן הוה ליומא: סעיף י"א מב. ואדם כו'. שם (נ"ב) ל"ז ע"ב:
סימן ג סעיף א. א. מי שבא בזמן הזה כו'. מילוק שבין מרומה בזמן הזה למרומה דאורייתא, הוא כמ"ש שם (בחוות) כ"ד (ע"א, המובא בבאה"ג אות א') מ"ר אי כהן כו', ומסקנא שם (ע"ב) ואיבעית אימא נמעלין כו', וכן פליגי מ"ק ור' יהודה דמתניין (כ"ג ע"ב), ופסק הרמב"ם (פ"כ מאיסורי ביאה ה"ב, ד"ן כו' יהודה, ואע"ג דפליגי עליה רבנן, משום דסתם חלה שם כ"ח ע"א) דמתניין כוומיה, כמ"ש שם כ' טן כמאן דאמר כו', והו"ל ממילוקא ואח"כ סתם, וכן ממילוקא דברייתא וסתם דמתניין, וכן סתם דמתניין דבמות ל"ט ע"א (ע"א) ומ"ש שם (ע"ב) מן כמ"ד כו'. וכל זה בתרומה דאורייתא, אבל בדרבנן אף ר' יהודה מודה, כמ"ש שם (בחוות) כ"ה א' וכו' מסקין כו'. ומרומה בזמן הזה דרבנן כמ"ש בפ"א ופ"ג פסקים (ט' ע"ב ב' ע"א ומ"ד ע"א) ופ"ו דמיר (ל"ז ע"א), וכן לרבנן דר' יוסי נפרק העגל (נ"ב) ע"א-ע"ב, ח"ש בזמן הזה, וכן מהלך הרמב"ם שם להדיא בין מרומה (דרבנן) לדאורייתא כלל סימן זה: ב. ואמר כהן כו'. מתניין שם (בחוות כ"ג ע"ב) למ"ק, וה"ה לדין בתרומה בזמן הזה, ושם כ"ו א' שדוקא דסתם לפי תומו (נאמן), ועל כרחק בתרומה בזמן הזה דרבנן, דנדאורייתא אין נאמן מסתם לפי תומו ומ"ש בב"ק ק"ד ב' להדיא ג. ואין מעלין כו'. לישנא דמתניין שם ר' יהודה אומר אין כו', *ואנאמיני ואין נאמיני דמ"ק:

פתחי תשובה

סימן ג סעיף א' א. בזמן הזה. עיין באור היטב (סק"א). ועיין בזה באור"ח סימן קכ"ח סעיף א' ובמגן אברהם שם (סק"א). ועיין בספר ישועות יעקב (פירוש האורן) סק"א שכתב לחלק בין זמן המקדש שהיו מברכין בשם המפורש איכא איסור עשה, משא"כ בזמן הזה, ושוב מצא חילוק זה בתשובת מהר"ט (ח"א סי' קמ"ט), ולכן מסיק הדעיך כדברי הרמ"א ז"ל דנאמן לנשיאות כפים, ומנהגן של ישראל תורה הוא, ע"ש:

באר הגולה
סעיף י"א ש. ברייתא שם (נ"ב) ע"ב:
סימן ג סעיף א' א. לשון הרמב"ם בפ"כ מהלכות איסורי ביאה (ה"ג). ממשנה כחוות דף כ"ג ע"ב שאין אדם נאמן על עצמו.
[א] פליגי מ"ק ור' יהודה דמתניין (כ"ג ע"ב), ופסק הרמב"ם (פ"כ מאיסורי ביאה ה"ב, ד"ן כו' יהודה, ואע"ג דפליגי עליה רבנן, משום דסתם חלה שם כ"ח ע"א) דמתניין כוומיה, כמ"ש שם כ' טן כמאן דאמר כו', והו"ל ממילוקא ואח"כ סתם, וכן ממילוקא דברייתא וסתם דמתניין, וכן סתם דמתניין דבמות ל"ט ע"א (ע"א) ומ"ש שם (ע"ב) מן כמ"ד כו'. וכל זה בתרומה דאורייתא, אבל בדרבנן אף ר' יהודה מודה, כמ"ש שם (בחוות) כ"ה א' וכו' מסקין כו'. ומרומה בזמן הזה דרבנן כמ"ש בפ"א ופ"ג פסקים (ט' ע"ב ב' ע"א ומ"ד ע"א) ופ"ו דמיר (ל"ז ע"א), וכן לרבנן דר' יוסי נפרק העגל (נ"ב) ע"א-ע"ב, ח"ש בזמן הזה, וכן מהלך הרמב"ם שם להדיא בין מרומה (דרבנן) לדאורייתא כלל סימן זה: ב. ואמר כהן כו'. מתניין שם (בחוות כ"ג ע"ב) למ"ק, וה"ה לדין בתרומה בזמן הזה, ושם כ"ו א' שדוקא דסתם לפי תומו (נאמן), ועל כרחק בתרומה בזמן הזה דרבנן, דנדאורייתא אין נאמן מסתם לפי תומו ומ"ש בב"ק ק"ד ב' להדיא ג. ואין מעלין כו'. לישנא דמתניין שם ר' יהודה אומר אין כו', *ואנאמיני ואין נאמיני דמ"ק:

ראש פינה - עקבי הבית

סק"ב ג. לפי הירידתן אחרון כו'. דנש"ם שם אמר, רב נחמן כי הי אחי לעיר אמר מאן הוה ליומא, ופריך והא אסור לישא בתרומה זו וישא בתרומה אחרת, ומשני שאני רבנן דפקיע שמייה, ואיבעית אימא דלא נא עליה רק יתודא מיתדא לה. ואח"כ אימא שם, אמר רבי אליעזר [בין יעקב] לא ישא ודעתו לגרשה. ומשמע להבי' מהגמ' דהא קשה האין אמר מאן הוה ליומא, והא דעתיה לגרשה, אלא ע"כ משום שהדיע. ועל זה מירן הע"ז דלמירן ב' לא מוסת:

גליין מהרש"א
טעם לרוב תעובת ע"פ סברותיו, ולדברי גם הפני יהושע ע"כ מהלך כזה. ועיין רש"י במתניין (בחוות כ"ג ב') זה אומר סהן איז כ"י אינן נאמיני (ליתן להם מרומה), ולשון זה היה אפשר לומר דלחיל שרי וכו"ל דעד אהד נאמן כו', אלא שהעגל אין ראשי ליתן כיון שהוא ממון סתם. ומה דעד אהד המעיד עליו נאמן, י"ל כיון דאין חלק ממון נגדו, נאמן עד אהד גם כמותו, וכמ"ש בהשגחת מהר"ק (ור"ש ע"ב) גבי ערוה בלא חוקה נגדו, נאמן עד אהד, דגם כמותו כו'. ומה דקשה עליו משמינס וימנינס ועד אהד (בחו"מ סימן רכ"ו) סעיף (ט' ע"ב), י"ל דהסם משום דמכתש ליה, וע"א בהשגחה לא כלום. והפני יהושע כן כתב דעד אהד נאמן משום מילתא דעבידא לגליי. ועיין גליין לעיל סימן ב' סעיף ד'. ועיין בחו"מ י"ע (בחוות) דמתניין ריש פרק האשה שפילו (והנהגה א' דה"ב) כעין דקדוקן זה נכש"י, דלא ממטר דקמני, הר"ן שמהלך הלוקח הוא. ובאין מרומה יסוד עד מהסא:

פ"ט
בשרי
אין נאמן
ואין
עיקר
אין כ"י
לשון
סעיף
היינו
מסדנה
לסדנה
ור' יהודה
דלא קמ"ד
בבית
אין
אחד נאמן
אלא אין
סעיף
דפיק
בתוך
אנאמיני
ואין
נאמיני
מחיר

הלכות הדף

הלכת מחוקק **אבן העזר** **ג** **הלכות פריה ורביה** בית שמואל **מא**

סימן ג סעיף א' [א] וי"א דנאמן לקרות בתורה ראשון ולישא את כפיו. הרמ"ך [פ"כ מאיסורי ביאה הי"ג] בעל דעה זו לא כחזק רק לקרות בתורה ראשון, ונמן טעם לדבר דלא איכפת לן אס יקרא בתורה ראשון, כלומר דאין צוה לז' איסור רק מפני דרכי שלום [כדאיחא במשנה בהגמקין גיטין דף נ"ט ע"א]. אבל נשיאות כפים דאיכא איסור עשה כמבואר בגמרא [במכות דף כ"ד ע"ב], צוה אין מקילין אף לדעת הרמ"ך:

שנ"ס סימן ג (1) כאן מקום הציון ממהדורת באה"ג ואילך, ובמהדורת ש"ס ועד נדפס הציון בסוף דברי הרמ"א.

איכא דבבב. אבל לישא את כפיו י"ל דאסור, דהא איכא איסור מדאורייתא, דכתיב [במדבר ו' כ"ג] כה תכרכו, אחס תכרכו ולא זריס [כתובות כ"ד ע"ב, וברש"י שם ד"ה דאיסור עשה]. וקשה על הרב רמ"א דמחיר לישא את כפיו, וכן הקשה בח"מ [סק"א]. וי"ל [ד]רמ"א הכריח כן מכתבו הר"ן והמגיד בשם רמ"ך [שם], מנהג שלנו להאמינו לקרוא בתורה, ולא חיישינן שמה יאכל תרומה, משום דתרומה בזמן הזה מדרבנן הוא, והס חירצו משום דאין לנו טענה דגמרונו לאכול תרומה, וקשה, הא אכתי יש חשש שמה יעלה לנשיאת כפים. אלא ודאי כל דבר שאין לו הנאה לא חיישינן שיעשה איסור ואין לו הנאה מזה, משו"ה לא חיישינן לזכור אלא שמה יאכל תרומה, אבל אין חשש משום נשיאת כפים או שיעלה לתורה. ובא"ר ישראל דנהגים בתרומה כמ"ש בעזר י"ד סימן של"א, אינו נאמן אפילו בזמן הזה. והכלל שיעולה מדייני אלו הוא, לענין יוחסין לכו"ע צענין שני עדים כשרים, ובסימן הקודם [סק"א] כתבתי מה הוא הפירוש יוחסין, והרמב"ם [שם ה"ד] ס"ל דמעלין מתרומה ליוחסין, לכן לר"ך שני עדים להעיד עליו שהוא כהן שאכל תרומה מדאורייתא, ועיין בר"ן [שם] ובמגיד [שם הלכה א' ב'] דעת החולקים עליו. ולתורה דרבנן די עד אחד, ומתניתין [שם כ"ג ע"ב] דתנא בזמן שהם מעידים זה את זה נאמנים, ע"כ איירי בתרומה דרבנן לכן עד אחד נאמן, א"כ מה דתנא ברישא אס אמר כהן אזי אינו נאמן, היינו אפילו לתרומה דרבנן אינו נאמן להעיד על עצמו:

ערך לחם
סימן ג סעיף א' ולא יקרא בתורה כו'. ומנהג העולם שלא להורידו אם עלה לקרוא בתורה ראשון או עלה לישא כפיו, אבל אין גנותין לו רשות לזה, ובכ"ן אין סתירה לדברי הפוסקים ז"ל כמו *שחשב זולתנו וראה ב"י במ"ש בשם הר"ד פ"כ מאיסורי ביאה הי"ג.

נחלת צבי
ב. שאין לנו תרומה דאורייתא. לכן אע"ג דיעלו אומו לתרומה דרבנן ליכא למיחש שמה יעלו אומו ליוחסין, דאין מעלין ליוחסין אלא מתרומה דאורייתא:

באר הגולה
ביאור הגר"א
ג. מעבדה דהואו דלחמא קמיא דרבי יהושע בן לוי וכו', שם דף כ"ה ע"ב, ד. ולא יקרא כו'. דהא מעלין לכהונה ע"פ קריאת התורה כמ"ש שם כ"ה ו"א וזהו הפסוק הרב המגיד [שם] והר"ן [שם י"א ע"א מדפי הי"ג].
[ה"ג] בשם הרמ"ך [שם]: ה. שאין כו' שנחוש כו'. והא דהולך [בבב] שם [כ"ג ע"א] מסת לפי מומו, היינו לתרומה עגמה, אבל ליושן כמו שחוששין ליוחסין, כיון דבבבנן הוא לא חיישינן, כמו בכל ספיקא דרבנן:

ראש פינה - חלקת השרה
ראש פינה - עקבי הבית
סימן ג סק"א. אבל נשיאות כפים דאיכא איסור עשה כו'. דכתיב [במדבר ו' כ"ג] כה תכרכו, דוקא כהנים ולא ישראל, ולא הבא מכלל עשה עשה.
ואומן לענין קריאת התורה, נחוש שמה יעלה מזה לפדיון הבן. ועיין ספר ע"ז ארוס [סק"ג] מירך, דנאמנת יהיה הדין דאין מעלין מקריאת התורה לפדיון הבן, כיון דלקריאת התורה נאמן ע"פ עצמו ולענין פדיון הבן דהוא דבר שבממון ודאי צענין טעם, לכן אין מעלין, דהרי ק"ל [רמב"ם פ"כ מאיסורי ביאה הי"ד] דאין מעלין מנשיאות כפים ליוחסין, והיינו משום דנשיאות כפים א"ל אלא עד אחד ליוחסין בעי צ" עדים, ואע"ג דמשמע [בכתובות כ"ה ע"א] דמעלין מנשיאות כפים לתרומה כו', היינו משום דלתרומה קמי צע"א ולנשיאות כפים נמי לר"ך ע"א מדינא דגמ'. וכן מ"ש בשו"ע סעיף צ' דמעלין מנשיאות כפים וקריאת התורה להיות כהן ככהי זמן הזה, היינו לדעת המחבר דלר"ך ע"א לנשיאות כפים, ולתורה דרבנן נמי כגי צע"א, ומשמע דלתרומה דאורייתא לא מעלין משום דמ"ל דלזה לר"ך צ' עדים. וה"ה נמי להרמ"א דלנשיאות כפים אין לר"ך אפילו ע"א, שאין מעלין אומו לפדיון הבן, בע"כ. ואינו לא הביטוי מירוך זה, דא"כ למה ליה להרמ"א לומר דלחיי נאמן בעצמו לנשיאות כפים משום דליכא בזמן הזה תרומה דאורייתא, היה לו לומר משום דלא יעלו אומו ג"כ, אלא ודאי דיש לחוש לנ"ד טועין ומ"ש התוס' [כתובות] דף כ"ד ע"ב] ד"ה ואינינא אימא ע"ש, וא"כ ה"ה לפדיון הבן יש לחוש. ובספר דרשת אר" [סק"א] מירך וכתב דאשתמעט לבאר היטב מה שמפורש בכתובות י"ז ע"ב] דספק צבור דהמזלף מחזירו עליו הראיה, ובפירוש פירש רש"י בתולין [קל"ד] ע"ב ד"ה ראשית הגז, כל הנך לא רמיא עליהו אסורא כו', א"כ אין לחוש שיעלה לפדיון הבן כיון דלית ביה אסורא כפירוש"י, ע"כ. וגם דבריו תמוהים לנב"ד, דרש"י לא פירש התם רק לענין הצבור עצמו [ד]לית ביה צלמח שום אסור רק משום גזל כהן [משא"כ צבור כהנה עמא דקודם פדיון אסור כהנאה, עיין בשו"ע סוף ע"א ד"ה ויבכור], ולכן אס' יש ספק א"ל ליתן לכהן דהמזלף מחזירו עליו הראיה, משא"כ הכא דיש לחוש שיעלו אלו הצבור ונמלא שהוא יגזול את הכהן דיש אסור גזל ממש אס' הוא אינו כהן. ויומר י"ל, דהנה הקשו [במדרש] בספר ארוס ותומים [קיצור חקפו כהן ס"י כ"ג מ"ג] בכל ספק ממונא דאמרינן המזלף מחזירו עליו הראיה, ולמה לא היה ספק אסורא שהרי הוא ספק גזל, ומירצו דהיכא לעבד, ומירצו לחזירו, הלא גם אלא מחזירו יהיה ספק גזל, ולכן ק"ל היכא דקיימא חיקוס, וא"כ וכו' נחש לענין ספק צבור שא"ל ליתן לכהן כלום לכהן, אלא הכא יש לחוש שמה הוא אינו כהן יגזול לכהנים אס' יעלו אומו לפדיון הבן ואין לך אסור גדול מגזל. עוד יש להקשות ע"ז, דבשלמא התם דספק צבור לא יעדנו ולא יבדק, משא"כ כאן שאזי הבן יפדה אלו ויבדק ואולי אינו כהן ותהיה צרכה לנעלה ואיכא אסור דלא תשא, אחת הקשימי ע"פ חלוס שגדלתינו בעת עיוני צוה. גם קשה לדירה למה לא הגיה רמ"א בסעיף צ' על המחבר שכתב דמעלין מנשיאות כפים וקריאת התורה לכהני זמן הזה, דהא אס' מעלין אומו לכהני זמן הזה יהיו פודין אלו צבורות ג"כ. ולכן קושית צב"ר היטב צ"ע:

אמרי ברוך
סימן ג ח"מ סק"א. דאיכא איסור עשה. נ"ב, עיין בשו"ע א"ח סימן קכ"ח סעיף א' ובע"ז ומגן אברהם שם [ס"ז סעיב ומ"א סק"א]: ב"ש סק"ב. דהא איכא איסור מדאורייתא כו'. נ"ב, עיין משנת מהר"ט ח"א סי' קמ"ט. נידון כהני זמנינו, עיין במהר"ט ה"ל ומשנת הרי"ש סי' צ"ד ושמי"ח, ומשנת מהרש"ם חלק אה"ע סי' נ"ה, ומשנת מוט השני סי' י"ז, ומשנת שבות יעקב ח"א סי' י"ג, ומשנת כנסת יחזקאל סי' נ"ז, ומשנת מות יאיר סי' ק"י [וי"א] ומשנת זכרון יוסף חלק אה"ע סי' ג', צב"ר שבע סי' ע"ה, ומשנת העיב ר' אליעזר ויחם השדה [סי' ח"ג, וביס של שלמה [וחז"ל] פסק כל הבשר [וחז"ל] סי' ד' וב"ק פ"ה דין ג'ה], ובמהר"א י"ל סי' (ל"ג) קל"ג דבתי פסת, ובש"ך י"ד סימן קצ"ב.
לפניו
כתב על
הדפוס בשנת סי' ר"ח

תמוה מה ראה הרב להלק בין בוחק אצו בכדים דאוקמייה החזקה אצו וצין היכא דבעיד עליו עד אחד למה לא נעמידהו בחזקה אצותו. והרב המגיד ז"ל כחז החילוק הזה גראה שאל לו ממ"ש משער ראשון חזקה לכהונה דמשמע שנעמידנו בחזקה אצותו אבל בעד אחד שהעיד אינו מעיד ודאי כהן זה לא דמרינן אוקי בחזקה אצותו ואצתי לא מחורא טעמא מאחר שפי"א נאמן בכהונת אצו למה לא יהא צנו גרר אחריו ונראה לי טעמא של הרב ז"ל לפי שמה שהאמינו בכל מקום ע"א היינו משום דבמילתא דעבדא לאגלווי לא משקר אינש וכדאמרי' בההו"ן ואשחמודעי אפי' ט"פ ע"א וכו' וכמו שכתב הרמב"ם ז"ל בחתימת הלכות גירושין אל יקשה בעיניך היאך החירו ערוה החמורה על פי עד אחד וכו' אבל דבר שאפשר לעמוד על צוריו שלא מפי העד ואין העד יכול להשמע אם הדבר שקר וכו' ואפי"פ שהרמב"ד ז"ל לרף טעם דשיגוגא דאחאחא היינו דבאיסור ערוה חרתי צעין הלקך היכא שבטעד מעיד על זה שהוא כהן דלא אפשר ליה לאשחמודעי אי משקר מהימן דגלווי מלתא בעלמא הוא אבל היכא שבעיד על אצו שמה שהיה כהן לא מקרי עבדי לגלווי שאצו כבר נשכח זכרו והבן אם לא יחזיקו אותו העולם בכהן יכול להשמע עלמו ולומר אצו של זה גבה עיני היה וחלל את צנו אבל צענים שהעידו על אצו הכי הוהוה לכהן חתה אצו כן נראה לי ומעשה מאחר שהוחק זה לכהן כמה שנים ודאי על פי עדות הוחק ולא כל כמותיה לאורופי נפשיה ואפי"פ שבי"א הרב המגיד שראה מי שהקשה על הרב ז"ל שבי שאין מעלין בזמן הזה לכהונה ט"פ עלמו שמנהגו להאמינו לקרא בחזרה ראשון. וכבר כתב הרב המ"ם שמי שנהג כן רגב מהרג פשות ואלו כשכח א"י ממקום ידוע ואומר כהן אני מעלין אותו לקרא בחזרה ראשון ולישא את כפיו ודיכא דשכיחא שיראת אין אדם עשי לשקר כצק שלא תהא עלייתו ירידה אבל כשכח ממקום רחוק ואינו ידוע לנו כגון אלו האנטוסים בבאים מארץ רחוקה ושם לא נהגו דת משה ויהודית ודאי דלא מהימנין ליה על פי עצמו אלא ט"פ אחרים שפי"פ שפסולים היו ותחילתו וסופו בכשרות צעין מהימני כדתנן צפי האשה שנחגשה ואלו נאמיים להביד צדולן על מה שראו בקטן; וכו' ושכיח איש פ' יולא מציה הספר לעבול לאכול בחזרונה וקיימה לן כימי שהאמינה תורה ע"א הכי כן צ' ואפילו אחא ע"א לפוסנו בחר הכי לא מני פסיל ליה כדאמרינן צפי צ' דכתובות אחא דמעלין לכהונה ט"פ ע"א דאמר ר"י אין ערעור פחות משנים ולא מצביה הכיאה דבעלכו מתהלה ט"פ ע"א שברי כהן שנים אלא אפי' יאה עליו קול פיסול בחילול ואתא ע"א להכשירו בכה"ג אמר ר' יוחנן דצעין תרי לחזור לפוסלו שכן כתבו שם התוספות וצין דפי"א לא מפיק ליה מחזקתיה כ"ש אמתלאה דלא מהני ליה;

ומעשה איש זה שהיה ט"פ שנים בחזקה כהן לקרא בחזרה ראשון ולגשאות כפיס חזקה היא לכל דיני כהונה כדאמרינן בפרק י' ויוחסין אר"י גדולה חזקה וכו' א"ל הכי אחס בחזקתכם כמה הייתם אוכלים בקדשי הגבול אף כהן בקדשי הגבול ופרכינו ולמ"ד מעלין מתירמי ליוחסין אחי לאסוקי ומשני שאני ההם דריע חזקתייה; ופירש"י כמה שאין אוכלין בקדשי' וכי החו ולא נהירא דמי"א איכא למיחש דאחי לאסוקינהו מהרומה לקדשי' ומקדשי' ליוחסין ותמוה לי בדבני החו אלו חדא דודאי לא אחי אפי' לקדשי' בזמן הבית היה הוכחה כמה שאין אוכלין קדשים דתירי בכל יום וראוין שאין חולקין באחיבם היינו רעותייהו ויולא להם שם פיסול דקלא אית לה למילתא וידשו שנגאלו מן הכהונה והו דלקדשים ליכא למיחש ששם היתה סבהרי גדולה יושבת ודכה את הכהונה וכדאמר לקמן בצירוקן גבי אין צודקין מן המזבח ולמעלה דאי לאו דבדוקינהו לא הוה מסקי ליה ודקי' ליוחסין איכא למיחש משום דערוה לכל מסורה וכה"ג מפלגינן צפי צ' דיצמות גבי קורבה דברי' דלגבי נשואין גזרינן וגבי עדות לא גזרינן ומשני ערוה לכל מסורה עדות לב"ד מסורה אלמא כל מיני דמסור לב"ד לא חוישי' שיעשו כ"ל ומנאלו דברי רש"י ז"ל קיימים מ"מ ולפינן דציון דליכא למיחש ליוחסין מסקינן להו לתרומה דאורייתא כדמסי' ואלא מאי גדולה חזקה דמטיקרא אכול בחזרונה דרבנן והשתא אכול בחזרונה דאורייתא וללישנא בחרא דהשתא נמי לא אכול אלא בחזרונה דרבנן היינו משום דלא ליתו לאסוקינהו מתרומה של תורה ליוחסין אבל משום תרומה של תורה עלמה לא חשו אפי"פ שיש צב שון מיחא ומתרי מחגייתא דמייתי צפרק שני דכתובות מוכה להדיא דמעלין מתרומה דרבנן לחלה דאורייתא או מחלה דרבנן לחזרונה דאורייתא וסמכינן אחזקה להקל בשל תורה אלא שהרמב"ם

ז"ל פסק בין בחלה בין בחזרה שהם בזמן הזה זרענן כדכנה המגיד משנה פרק עשירי מהלכות אי"ב ומיחו מההם שמעינן דאפילו למאן דאמר תרומה דאורייתא שרי למיכל ומה שכתב הרב אצל בחזרונה וחלה של תורה אינו אוכל דכ"י כשיבנה מהרה צ"ה משום דפסקי כלישנא בחרא דלא אכלי בחזרונה דאורייתא משום דלא ליתו לאסוקינהו ליוחסין. ומכל מקום עדיין לריך עיון לפי שיעתו ג' הרמב"ם ז"ל בכל אותה סוגי דפרק שני דכתובות ופרק עשרה ויוחסין אחיה דלא כהלכתא וכבר הארכתי בחידושי ליישב הכן שמשפחה אפי' למ"ד הנה ותרומה בזמן הזה דרבנן ואין לי להאריך כאן מכל מקום צעין דגדולה חזקה אפילו להקל באיסור תרומה אפילו למ"ד שהיא של תורה וציון מיחא כל שכן דמכתי שלא יא" פסולה ומסקינן לה מיניה:

ואותם זמתי הנה החוקקים עלמם בדבר הלכה ויהאמו נאם שהכונים שבזמנינו אין להם חזקה יבצאו ממה שכתב הרמב"ם ז"ל סימן כ"ד והגילוב לרב ז"ל שנה לבפיקוע חזקה כהונתם כמה שהחזיקום עד עתה בכהנים דהא אפילו במשפחות שבישראל מהני צהו חזקה דהא איפסקא הלכתא צעשרי ויוחסין דכל המשפחות בחזקה כשרות עומדות וסחמן כפירושן וכל שכן הכנים שבוהגים מנהג כהונה דמדמחזקינן להו צסחמן צבהנים וראיתי שכתב הטור סי"ב בשם הרמ"ה דהא דאמרן כל המשפחות בחזקה כשרות היינו מאן דאית ליה חזקה כשרות אין לריך לבדוק אחריו אבל מאן דאית ליה חזקה כשרות כגון שאין משפחתו ידוע לריך ראה ליוחסין שמה עבר הוא יכתב עליו הטור ולי"א דלישנא דכל המשפחות בחזקה כשרות אינו משמע דבדריי עד כאן. ועפי הוי ליה לאקשוי מה"א דאמרינן בגמרי צעבידא דרב יבדוק דלא נסיו לרב יתקן צריה דאמר ר' יודנא מהיבא הגסביה ומסי' עולא אלא ז"ל בחר שתיקתא אילמא אין לנו בדוקיה אחרת אלא שתיקתא ותו הא דאמרן בההו"ן ג"י או נסיו צת מיניך אילמא אם היה גולה היו משיאין לו אשה בלא בדוקיה ותו מההיא דאתא לקמייה דרב יבדוק ור"ל נאמן את לפסול את עצמך ואין אתה נאמן נפבול את צנוך אילמא צנו בחזקה כשרות ידועי שיש לתרי מהיבא החוספית על מה שפירש רש"י בפרק שני דכתובות ואינו נאמן להשיא אשה משום דמעלה ליוחסין לריך לבדוק אחר כל הדם קודם שישארה. י"י נראה שלא הלריך הרמ"ם ז"ל לבדוק משפחות חודארי כל משפחה אלאו מכירין צה ואצותיה בחזקה כשרי שומדה אלא לא צא אנה לאפוקי אדם אחד שצא לפניה' שאין משפחתו ידועי שיש לתרי שמה עבד הוא ואין לו משפחה ולא חיים ובהנה דפרק כהו"ן דידועי צן שהיה נכרי ואין ספק אלא אם נתגייר צצ"ד ילא חקשי בהשתא מכג המשפחות בחזקה כשרות דמי שיש לו משפחה אין הושעין לו ואפי' אליהו אינו צא לא לרחק ולא לקרב כדאמר הת"ס דמשפחה שנעמטה נעמטה הכי היא בחזקה כשרות:

ויש י"י תימא על מה שכתב הרמב"ם ז"ל בסוף הלכות מלקים ושצטו של לוי מעבר תחילה וביינו מימרא דרבי תמא צר תימא וק"ש דרבי יבוצען על לוי משמע דפליג אכ"ה דרבי תמא דקאמר בסוף פרק מעהר ומאי מגיש' מנחה צלדק כדריי יתקן משפחה שנעמטה נעמטה וכן פירש רש"י שם דפליג אדרבי תמא ומשמע דהכי קיימא קן כ"י יתקן וכריב"ל דבחר הכי אמרינן דאמר רבי יוחנן קבלה צדיי' היא וכו' וסבר לה כרב יתקן ורב יתקן קרא דמגיש' מנחה קדייש וגראה דהרמב"ם מודה דבכהן מוחזק אלגנו בכהן על פי עדים שאצותו שמשו על גבי המזבח אין אליכו מיתחן על פיסול שלאח"כ דמשפחה שנעמטה נעמטה אבל כהנים שבזמן הזה שאין להם חזקה אלא בקדשי הגבול כדאמר להם עזרא הכי אחס בחזקתכם כמה הייתם אוכלין בקדשי הגבול וכו' ואלו לריך ליוחסין להעלותם לקדשי' מקדש כגון אלו כתיב צבו ועהר את צנו לוי דהיינו להעלותם ולקדשם אצו משפחה שהיא בחזקה כשרות אין חזקתן לפוסלם דמשפחה שנעמטה נעמטה אף בכהונה וביינו דכתיב מגיש' מנחה צלדק ומיחו ומלשו הרמב"ם ז"ל משמע דמוקי משפחה שנעמטה נעמטה בישראל וקרא דוישב מלרף בכהני' ואין זה צמשמע השמועה מ"מ למדת שג' שהוחזקו אצותיו צמשפחה כהני' הכי הוא בחזקה כהן ועל זה אמרי גדולה חזקה וכו' הם בחזקה זו עד עמיד ה"בין לאגריס ותומי:

ועוד הכי שאנו רואים שלכל קדשי הגבול אנו מוחזקין אותם בחזקה כהנים כגון לתרומות ומשפחות וח"י; דליתנהו בחזרונה ערוה דאסור למיכליה צעומאח איתנהו בחזרונה עומאח בזמן הזה כגון צשמן שרפה ושאר הטהרות ואפי"פ שהי מותרים להידוע ואין

לס"ת אות כ' שכ' משם ה' לדוד אמת בסתם שלא יעלה לוי כלל ובשם יש מי שאומר דעולה לוי ויאמר הש"ץ אע"פ שהוא לוי ע"ש ונלע"ד עם שאין בידי ה' לדוד אמת כיון דנראה מדברי מרן דעולה מיהא ראשון אם ירצו אין לזוז מדבריו וכ"ש דכ"ד מור"ם והלבוש והמ"א ודעמיהו אך כ"ז באם יאמר אעפ"י שהוא לוי דבכה"ג אפ' דהסתם של ה' לדוד אמת מודה ואפ"י אם חולק כיון דיש מי שאומר כן ומסתם דבריו אפ"י שני אנן בדין נקיטנן כהכרעת העה"ש ו"ל דיכול לעלות ראשון באמירה זו וכ"ש אם הוא ת"ח או יש לו איזה מעלה כנלע"ד כעת ועוד אשובה לזה בעה"ו ועיין לה' בית יהודה א"ח סי' א' ב' ולה' זרע אמת א"ח סי' ט"ו ע"ז באורך הכו"ח כ"ה טבת תרפ"ו ע"ה **כלפון משה הכהן** סילט"א:

סימן ל"ד

שאלה הבא מארץ רחוקה ואומר שהוא כהן או לוי האם מעלין אותו לס"ת ע"פ דבריו:

תשובה מעשים בכל יום שמעלין הכהן והלוי ע"פ עצמו גם אם אין עדים המכירים אותו ומעולם לא שמענו מי שביקש עדות והכרה בזה וכ"ן ממה שחששו באם יעלה ישראל או הלוי ראשון בלתי אמירת במקום כהן שמה יוחזק לכהן דאם אין מעלין רק ע"י הכרה ועדות מסתברא דאין לחוש דסוף סוף אפשר לברר בעדים ולעומת זה י"ל בהפך דאי לא צריך עדים והכרה רק עפ"י עצמו די א"כ אין לחוש דיאמרו עפ"י עצמו העלוהו אלא דלא מכרעא דההרגל גורם החזקה והחזקה מהניא וא"כ אין הוכחה לא מזה ולא מזה:

שו"ר דדין זה מפורש באה"ע סי' ג' ולדעת מרן ז"ל אינו נושא כפיו ואינו קורא בתורה ראשון עפ"י עצמו ולדעת מור"ם בשם י"א וכ"ן דעתו עולה ונושא וכן נהגו ע"ש ונראה דהמנהג הזה נתפשט כדברי מור"ם ז"ל ממה שלא ראינו ולא שמענו מי שמקפיד לחקור אח"ז ואולי משום דסומכין על חתימתו או איזה מליצה שמביאים האורחים בידם או דלא ידעו דדעת מרן דאין לסמוך ע"ד עצמו או מפני דרכי שלום מעלימים עין ומ"מ נראה דהיכא דאפשר לברר ע"פ איזה אופן המועיל יש לחקור ולברר לצאת גם לדעת מרן ז"ל [ובפרט שדעת מרן בב"י דמנהג שנהגו שלא לבדוק הוא טעות ודעת ה"ה דראוי לבטלו ע"ש ואעיקרא נראה דלא חשיב מנהג לפמ"ש ההמ"ח בסמוך אח"ז דלא כ' מרן אלא בבאים מרחוק ואין מי שיכירם א"כ הוי דבר דלא שכיח ולא שייך בו מנהג כידוע] ואם יש בזה חשש מחלוקת יש להעלים עין דגדול השלום ומ"מ נראה דה"מ בבאים ממקומות רחוקים אבל בגלילות הקרובים אלינו דיש מכירים ויודעים יש לסמוך ע"ד מור"ם ז"ל דמילתא דעבידא לאגלווי היא ואפשר דבכה"ג גם מרן ז"ל מודה. הכו"ח ביום כ"ה טבת תרפ"ו. ע"ה **כלפון משה הכהן** סילט"א:

סימן ל"ה

שאלה תשעה באב שחל בשבת או ביום א' אם מותר לאכול בשר ויין בשבת:

תשובה דין זה מבואר בהרמב"ם ז"ל פ"ה ה' ח' ע"ש דשרי ואפ"י בסעודה המפסקת כ' הרמב"ם ה' ט' וז"ל ומימינו לא אכלנו ערב ט"ב תבשיל אפ"י של עדשים אא"כ היה בשבת ע"ש וכונתו לע"ד מבוארת דאלו היה בשבת היו אוכלין בשר ושותין יין כל השבת כלה וכמ"ש בה' ח' וז"ל וערב ט"ב שחל להיות

בשבת אוכל ושותה כל צרכו ומעלה על שולחנו אפ"י כסעודת שלמה וכן ט"ב עצמו שח"ל בשבת אינו מחסר כלום ודבריו נ"ל סתמן כפירושן דאפ"י בסעודה המפסקת ינהוג כשאר שבתות וכ"ש דהוסיף לומר דאינו מחסר כלום אבל ראיתי להרב מעשה רוקח ז"ל שפירש כוונת הרמב"ם באומרו אלא אם כן היה בשבת דבשבת לא היו נוהגים כחול לגמרי אך היו אוכלים תבשיל איזה שיהיה בלא בשר והכרח לזה מדאיצטריך לומר אלא א"כ בשבת דמילתא דפשיטא היא וכמש"ל וסיים דאין לתמוה ע"ז דכבר מרן בב"י סי' תקנ"ב כתב דכמה גאונים לא היו אוכלים בשר ולא שותים יין אפילו כשחל עט"ב בשבת ולפ"ז מעלה על שולחנו שאמרו ר"ל רשות ויש לתת טעם לזה דכבר קיים עונג שבת בבשר ויין בסעודת הלילה ושחרית ע"ש ודבריו לע"ד אינם נכונים בכוונת הרמב"ם ומה שהכריח ממה דאיצטריך וגו' אדרבא איצטריך לזה שלא תטעה דבסעודה המפסקת מיהא יש להתמיר א"נ דלא תימה דמנהגו של רבינו הרמב"ם להתמיר ולכך אשמועינן דהיה אוכל בסעודה המפסקת כדרכו בשאר שבתות גם מ"ש מדברי הגאונים אין דעת רבינו כן. גם מ"ש דמעלה וגו' רשות הוא לע"ד דברי הרמב"ם שכ' אינו מחסר כלום מורים ובאים דאיכא איסורא להקל בעונג שבת ולעיכובא קאמר וה"ן מסתברא דודאי כל השבת מתחילתה ועד סופה שוה בשוה ומה שמותר בזה מותר בזה דמהיכ"ל לחלק את היום וכן דעת מרן ז"ל בש"ע סי' תקנ"ב סי' יו"ד וז"ל אם חל ט"ב באחד בשבת או שחל בשבת ונרחה לאחר השבת אוכל בשר ושותה יין בסעודה המפסקת ומעלה על שולחנו אפ"י כסעודת שלמה בעת מלכותו ע"ש הרי מבואר להריא דגם בסעודה המפסקת דינא הכי גם לשוננו משמע לי דדינא הוי שכן צריך לעשות לבל ימנע מכח אבילות בשבת ולכן כ' אוכל וגו' ור"ל אם דרכו בכך צריך לעשות כן ולא ישנה כלל דאלת"ה היל"ל ורשאי לאכול וכן מצאתי להמ"א ז"ל ס"ק י"ג דכתב אוכל בשר ואסור למנוע ממנו אע"ג דאין חיוב לאכול בשר בשבת מ"מ כיון שנמנע משום אבל עבירה היא בידו (טור) ע"ש:

ומזה נלע"ד דאין מקום למה שיש נוהגים שלא לאכול בשר בשבת שחל בה ט"ב או שחל ט"ב להיות ביום א' ויש שנמנעים גם שתי שבתות ולדעתי מנהג טעות הוא שנגררו בטעות בהבנת דברי מרן ז"ל שכתב בשבת זו וגו' וכונתו על השבוע ולא על יום השבת ואין לומר דכיון דנהגו כן אולי סמכו על הסוברים כן ואין לבטל מנהגם דכיון דיש סוברים דאיסורא איכא והכי נקיטנן לפי המתבאר בדעת הרמב"ם ומרן ז"ל א"כ אין כאן מנהג ואת"ל דאין הכרח בדברי הרמב"ם ומרן ז"ל לא מיהא איכא דס"ל איסורא ואיכא דס"ל רשות הוא וראוי לחוש לאיסור טפי וחשש דברים המותרים ואחרים נהגו בהם איסור אין כאן דלא נאמר זה במה שאסור לעשותו ונהגו קולא ובאו להתמיר דודאי יכולים וא"כ אין זה כלל מנהג להתמיר אלא להקל ולית דחש ליה ותו דפלוגתא בדרבנן דדברים המותרים וגו' כ' ה' שוירי ברכה יו"ד דהוי דרבנן עיין סי' רי"ד וספיקו להקל וכן בפלוגתא זו דלמר אינו מנהג ולמר הוי מנהג סד"ר ולקולא וכ"ז אפ"י אם כל הק"ק נהגו כן וכ"ש ביש ויש וכ"ש למי שבא לעשות כדין דאין למחות בידו וכ"ן דעת העה"ש שדחה דעת הב"ד וכ"ן דעת ה' מטה יהודה בא"ח ובי"ד עש"ב:

שו"ר לה' הלק"ט ח"ב סי' קל"ו שהביא דברי הרמב"ם ז"ל ופירשם כדכתיבנא וסיים ואע"פ שבשר ויין רשות אם רגיל בהם ונמנע משום אבילות לאו שפיר עביד וכמ"ש הטור ע"ש